

VLAAMSE RAAD

ZITTING 1990-1991

6 JUNI 1991

BELEIDSBRIEF

Beleid van de Vlaamse Gemeenschap ten aanzien van Brussel-Hoofdstad

VERSLAG

**namens het Adviescomité Brussel
uitgebracht door de heer R. Garcia**

DAMES EN HEREN,

Het Adviescomité voor Brussel heeft de beleidsbrief „Beleid van de Vlaamse Gemeenschap ten aanzien van Brussel-Hoofdstad”, ingediend door de heer H. Weckx, Gemeenschapsminister van Volksgezondheid en Brusselse Aangelegenheden, gedurende zes vergaderingen uitvoerig besproken.

Samenstelling van de Commissie :

Voorzitter : de heer E. Van Rompuy.

Vaste Zeden : de heren F. Bosmans, A. Bourgeois, G. Cardoen, P. Dumez, H. Suykerbuyk, E. Van Rompuy ;

de heren F. Dielens, R. Garcia, L. Peeters, D. Van der Maelen ;

de heer W. Cortois, mevrouw A.-M. Neyts-Uyttebroeck, de heer F. Vermeiren ;

de heren J. Valkeniers, L. Vanhorenbeek.

Plaatsvervangers :

mevrouwen A. Leysen, T. Merckx-Van Goey, de heren C. Moors, M. Olivier, J. Van Hecke, G. Verhaegen ;

de heer M. Bartholomeeussen, mevrouw A. Duroi-Vanhelmont, de heren V. Peuskens, A. Schellens ;

de heren J. Bascour, P. Vandermeulen, A. Verlinden ;

de heren H. Candries, E. Van Vaerenbergh.

Zie :

433 (1990- 1991)

— Nr. 1 : Beleidsbrief

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
1. Inleiding	3
II. Bespreking	3
A. Algemeen (in aanwezigheid van Minister H. Weckx)	
1. Inleidende uiteenzetting van de heer H. Weckx, Gemeenschapsminister van Volksgezondheid en Brusselse Aangelegenheden	3
2. Vragen en opmerkingen van de leden	7
3. Antwoord van Gemeenschapsminister H. Weckx op de vragen en opmerkingen van de leden	10
4. Repliek van de leden	15
5. Aanvullend antwoord van Gemeenschapsminister H. Weckx	20
B. Culturele infrastructuur (in aanwezigheid van Minister P. Dewael)	
1. Situering en probleemstelling	22
2. Inleidende uiteenzetting van de heer P. Dewael, Gemeenschapsminister van Cultuur	23
3. Vragen en opmerkingen van de leden	27
4. Antwoord van Gemeenschapsminister P. Dewael	29
5. Repliek van de leden	29
6. Aanvullend antwoord van Gemeenschapsminister P. Dewael	30
C. Toekomstperspectieven van het Nederlandstalig onderwijs (in aanwezigheid van Minister D. Coens)	
1. Situering en probleemstelling	30
2. Inleidende uiteenzetting van de heer D. Coens, Gemeenschapsminister van Onderwijs	30
3. Vragen en opmerkingen van de leden	33
4. Antwoord van Gemeenschapsminister D. Coens	35
III. Aanbevelingen	36
Bijlagen	
1. Demografie	40
2. Voorzieningen	47
3. Voorlopige lijst van mogelijke overdrachten van onroerende goederen van de Vlaamse Gemeenschapscommissie	54
4. Leerlingenaantallen voor de muziekacademies (jaren 1989 en 1990)	58

1. INLEIDING

De vergaderingen van 7 en 21 januari 1991 waren gewijd aan de bespreking van de beleidsbrief in aanwezigheid van de heer H. Weckx, Gemeenschapsminister van Volksgezondheid en Brusselse Aangelegenheden.

Op 4 maart 1991 werd vooral dieper ingegaan op de problematiek van de culturele infrastructuur in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. Voor deze aangelegenheid kon het Adviescomité rekenen op de medewerking van de heer P. Dewael, Gemeenschapsminister van Cultuur.

Naar aanleiding van deze bespreking werd eveneens de problematiek van Brussel als stad, als hoofdstad van de Vlaamse Gemeenschap, als stad met Europese roeping en als hoofdstad van België van nabij onderzocht.

Vervolgens werden op 19 april 1991 in aanwezigheid van de heer D. Coens, Gemeenschapsminister van Onderwijs, de toekomstperspectieven van het Nederlandstalig onderwijs in het hoofdstedelijk gebied Brussel onder de loupe genomen.

Tenslotte waren de vergaderingen van 15 en 30 mei 1991 hoofdzakelijk gewijd aan het formuleren van aanbevelingen.

II. BESPREKING

A. ALGEMEEN

1. Inleidende uiteenzetting van de heer H. Weckx, Gemeenschapsminister van Volksgezondheid en Brusselse Aangelegenheden

Vooreerst wijst de Gemeenschapsminister erop dat ook de Vlaamse Executieve achter deze beleidsbrief staat. De beleidsbrief zelf is immers de resultante van besprekingen in het Ministerieel Comité voor Brusselse Aangelegenheden alsmede van twee plenaire vergaderingen binnen de Vlaamse Executieve.

De beleidsbrief omvat de hierna volgende vier hoofdstukken :

- I. Algemene probleemstelling ;
- II. Vlaanderen en Brussel : de huidige beleidsintenties en beslissingen ;
- III. Krachtlijnen van het te voeren beleid ;
- IV. Actievoorstellen op korte en middellange termijn.

Daarenboven behelst het document nog twee belangrijke bijlagen, genaamd :

1) Brussel-Hoofdstad (uittreksel uit het regeerakkoord van 2 februari 1989) ;

2) Subsidiëring van de Vlaamse Gemeenschap ten aanzien van de Vlaams-Brusselse instellingen en organisaties. Hoe duurzaam is de band tussen Vlaanderen en Brussel ?

Belangrijk is dat laatstgenoemde bijlage vermeldt dat uit de uitvoering van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 1989 blijkt dat in globo Brussel ongeveer 10,6 miljard frank voor zijn gemeenschapsaangelegenheden ontving, waaronder echter ongeveer 9 miljard frank reeds alleen voor onderwijs (Stuk 443 (1990-1991) — Nr. 1, blz. 39 e.v.).

Vervolgens commentarieert de Gemeenschapsminister de beleidsbrief als volgt.

Hoofdstuk I — Algemene Probleemstellingen

Dit hoofdstuk vergt geen bijzondere commentaar.

Hoofdstuk II — Vlaanderen en Brussel : huidige beleidsintenties en beslissingen

Dit hoofdstuk omvat de sinds de installatie van de derde Vlaamse Regering genomen beslissingen, met andere woorden sinds het ogenblik dat het Brussels lid binnen de Executieve uitdrukkelijk belast werd met de coördinatie van het beleid ten aanzien van Brussel-Hoofdstad.

Hoofdstuk III — Krachtlijnen voor het te voeren beleid

1. De verbondenheid tussen Vlaanderen en Brussel

1.1. Geen isolement

De oprichting van de Brusselse Instellingen mag er niet toe leiden dat in Vlaanderen en in Brussel een tweesporenbeleid wordt gevoerd met betrekking tot de gemeenschapsaangelegenheden.

De Vlaamse Brusselaars moeten vermijden dat ze door te afwijkende ontwikkelingen ten aanzien van de rest van Vlaanderen geïsoleerd geraken.

1.2. Solidariteit en positieve acties

Anderzijds moet de Vlaamse Gemeenschap solidair zijn met de Vlaamse Brusselaars en rekening houden met de specifieke omstandigheden in Brussel-Hoofdstad (bijvoorbeeld de concurrentiële positie ten opzichte van de Franse Gemeenschap).

Positieve krachten en elementen die in de grootstad aanwezig zijn zullen meer in het daglicht worden geplaatst

Bijvoorbeeld de aanwezigheid van Europeanen en andere culturen, de gastvrije houding van de Brusselaars en de Vlaamse Brusselaars in het bijzonder alsook hun pluralistische ingesteldheid, het rijke verenigingsleven.

Om deze redenen zullen de Vlaamse Executieve en de Vlaamse Raad systematisch onderzoeken of de decreten en besluiten toepasselijk zijn op de Brusselse situatie.

1.3. Overdracht van bevoegdheden

De Executieve zal sector per sector onderzoeken welke uitvoerende of reglementerende bevoegdheden en onder welke vorm, overgeheveld zouden kunnen worden naar de Taalgroep of rechtstreeks naar het College van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Desgevallend zal de Vlaamse Raad worden gevraagd deze delegatie-ontwerpen in decreten om te zetten.

In dit verband dient te worden vermeld dat het niet gemakkelijk zal zijn een algemeen raamdecreet te formuleren.

1.4. Overlegmogelijkheden

Structureel moeten er voldoende overleg- en reflectiemogelijkheden worden geboden om de specifieke Brusselse situatie bij nieuwe regelgeving te bespreken en om een samenhangend beleid ten aanzien van Brussel voor te bereiden en te evalueren.

Binnen de Vlaamse Executieve zal het Ministerieel Comité voor Brusselse Aangelegenheden deze rol vervullen. Ten aanzien van de Vlaamse Raad zal een noodzakelijke aanbeveling worden gedaan met betrekking tot het Adviescomité Brussel.

Het Brusselse lid binnen de Vlaamse Executieve, dat tevens lid is met raadgevende stem in het College van respectievelijk de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, zal voor de uitwerking op het uitvoerend vlak instaan.

1.5. Soepele voogdij

De Vlaamse Executieve of het lid belast met de voogdij over de Vlaamse Gemeenschapscommissie zal, behoudens de punten waarvoor het decreet vooraf goedkeuring eist, de eigen bevoegdheden van het College respecteren en hem aansporen tot zo groot mogelijke zelfverantwoordelijkheid.

1.6. Initiatieven van de Gemeenschapsminister van Brusselse Aangelegenheden

Rekening houdend met wetenschappelijk onderzoek, zal worden gestreefd naar een positief imago van Brussel bij de Vlamingen.

2. De Vlaamse Gemeenschapscommissie

De Vlaamse Gemeenschapscommissie zal blijvend een hefboomfunctie vervullen ten aanzien van de lokale Vlaams-Brusselse gemeenschap. Dit betekent onder meer dat zij initiatieven kan nemen die in Vlaamse Gemeenschapsdecreten en -reglementeringen worden toevertrouwd aan openbare besturen (gemeenten, OCMW's, . . .). Tevens moet zij, zolang bepaalde Brusselse gemeentebesturen nog tekortschieten in hun opdracht ten aanzien van hun Vlaamse inwoners, substitutief kunnen optreden. Daarenboven zal zij innoverend en kwaliteitsbewakend optreden en zal zij waardevolle beginnende projecten steunen teneinde deze zo snel mogelijk in te passen in de Vlaamse decreten en reglementeringen.

3. De erkenning en herkenning van Brussel als hoofdstad van Vlaanderen

De overtuiging moet groeien dat Vlaanderen niet kan zonder Brussel, zijn hoofdstad.

3.1. Centrumfunctie voor een regio

Brussel moet zijn rol van regionale stad voor het hinterland en voor Vlaams-Brabant in het bijzonder kunnen spelen. Dit betekent dat in Brussel minimaal deze Vlaamse voorzieningen moeten aanwezig zijn die het mogelijk moeten maken een centrumfunctie uit te oefenen over het vrij ruime Vlaamse hinterland dat aan Brussel grenst.

De Vlaamse Gemeenschap kan dit autonoom tot stand brengen op gebied van onderwijs, cultuur en persoonsgebonden aangelegenheden.

3.2. Hoofdzetel van beslissingscentra

Het feit dat de belangrijkste politieke beslissingen in Brussel worden genomen, heeft een hoge symbolische waarde. Het is evenzeer van belang dat de grote Vlaamse organisaties hun belangrijkste beslissingscentrum op economisch, sociaal en cultureel vlak in Brussel vestigen. Door zijn centrale ligging in de Europese Gemeenschap en de aanwezigheid van een internationaal netwerk heeft Vlaanderen er voordeel bij een vaste voet te hebben in deze grootstad.

De lokatiekeuze voor de parastatale instellingen zal gebeuren op basis van efficiëntie en bereikbaarheid ten aanzien van de bevolking.

3.3. Internationale uitstraling

De erkenning van Brussel als hoofdstad betekent ook dat zij als label, promotiemiddel fungeert voor de Vlaamse Gemeenschap naar buiten. De Vlaamse Gemeenschap moet dan ook een patrimonium en organisaties of diensten hebben in Brussel die een nationale en internationale uitstraling kunnen schragen.

Er zullen ernstige inspanningen worden geleverd om een groot deel van de culturele en economische uitstraling van Vlaanderen te laten gebeuren via Brussel, bijvoorbeeld door een duidelijke aanwezigheidspolitiek op grote manifestaties.

3.4. Samenwerking met andere gemeenschappen

Alleen via samenwerking kan voor multi-aspectuele problemen zoals bijvoorbeeld migranten een oplossing worden gevonden.

3.5. Een hoofdstad waar men zich als Vlaming thuisvoelt

De Vlamingen moeten zich te Brussel als Vlaming kunnen en willen gedragen. Indien men Brussel een Vlaams karakter wil blijven geven, moeten de Vlamingen er hun taal durven spreken zowel in het werkmilieu als bij het ontspanningsleven en het winkelen, uiteraard niet meer zo agressief als in de zeventiger jaren.

3.6. Een Vlaams kwaliteitslabel

De Vlaamse aanwezigheid moet duidelijk herkenbaar zijn voor het ontwikkelen van een typisch Vlaams label.

4. Brussel als woonstad

Brussel moet opnieuw een stedelijk milieu worden waar men graag woont, werkt en vertoeft.

Hoofdstuk IV — Actievoorstellen op korte en middellange termijn

1) In de eerste plaats moet er systematisch in de verschillende beleidsdomeinen worden overlopen waar een overdracht van reglementerende en/of uitvoerende bevoegdheden naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie is gewenst. Bovendien moeten eventueel de nodige decreetgevende initiatieven worden genomen.

De inventarisatie en de onderlinge afstemming van het beleid kunnen worden voorbereid binnen het Ministerieel Comité voor Brusselse Aangelegenheden. Uit de studieopdracht die begin 1990 omtrent dit thema (raamdecreet of diverse decreten) werd gegeven zal de nodige achtergrondinformatie worden gehaald. Het is de bedoeling dat deze studie spoedig zou klaar zijn.

2) Er moet een totaalconcept worden ontwikkeld en een bijkomende strategie omtrent een positieve imagovorming bij de Vlamingen.

3) Er moet ook dringend werk worden gemaakt van een planning inzake de culturele infrastructuur te Brussel. Er wordt algemeen aangenomen dat de Vlaamse Gemeenschapscommissie innoverend en ondersteunend moet optreden ten aanzien van het lokale en bovenlokale (agglomeratieniveau) cultuurleven in Brussel. Initiatieven met een ruime uitstraling worden rechtstreeks vanuit de Vlaamse Gemeenschap uitgebouwd en beheerd.

Parallel met deze visie moet een infrastructuurbeleid worden gevoerd waarin duidelijkheid wordt gecreëerd met betrekking tot het beheer en eventueel de eigendomsoverdracht van culturele infrastructuur aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

2. Vragen en opmerkingen van de leden

Na te hebben vastgesteld dat de beleidsbrief in essentie tot doel heeft voor het Brussels hoofdstedelijk gebied meer middelen en meer bevoegdheden te vragen, rijst bij een lid vooreerst de vraag hoe een balans kan worden opgemaakt en na te streven doeleinden kunnen worden bepaald wanneer over de Vlaamse Brusselaars de volgende niet-limitatieve lijst van basisgegevens ontbreekt :

a) over welke populatie gaat het ?

In het verslag van de hand van de heren R. Garcia en W. Cortois destijds uitgebracht namens de Werkgroep-Brussel, sprak men van 250.000 Vlaamse Brusselaars. Thans stelt men in de beleidsbrief dat het aantal Vlaamse Brusselaars drie à vier ten honderd van de Vlaamse Gemeenschap bedraagt. Een verschil van één procent impliceert echter het al dan niet bestaan van 60.000 Vlaamse Brusselaars. Alhoewel het in casu uiteraard om een gevoelige materie gaat, kunnen in 1991 echter geen essentiële basisgegevens verdoken blijven ;

b) over welke economische macht of onmacht gaat het ?

c) heeft men gegevens over de financiële draagkracht ?

d) welke taken en verantwoordelijkheden nemen zij op ?

e) hoe ziet het gezinsbudget er uit ?

f) werd een sociale analyse gemaakt ? Bijvoorbeeld, in welke mate wordt een beroep gedaan op sociale voorzieningen ? Quid ook wat de werkloosheidsgraad betreft ?

g) leeftijd ?

h) werden emigratie en immigratie voldoende doorge-licht ? Is de emigratie van Brussel naar de Vlaamse rand voldoende bewezen ?

i) welke groepen volgen hoger onderwijs ? Waarom ?

j) quid wat de verhouding met het Vlaamse hinterland betreft ? Waar liggen de contradicties en concurrentiële terreinen inzake de verschillende invalshoeken die zowel Brusselaars als niet-Brusselaars interesseren, o.m. inzake verkeersinfrastructuur en ruimtelijke ordening. Hoe zal men zonder inventaris kunnen coördineren ?

Hij vervolgt met te stellen dat de balans meer moet zijn dan goedbedoelde bedenkingen van hoofdzakelijk culturele aard.

Het is essentieel in deze aangelegenheid over meer gegevens te beschikken. Zonder precieze basisgegevens is het onduidelijk meer bevoegdheden en meer middelen over te dragen.

Een ander lid formuleert vervolgens de volgende bedenkingen :

1) positief is dat in het Adviescomité Brussel een aantal notoire niet-Brusselaars zetelen en deze beleidsbrief bijgevolg niet alleen door Brusselaars wordt besproken ;

2) misschien is het verkeerd bij elke decreetgeving te denken aan een specifiek Brussels luik. Moet niet worden onderzocht of onze decreten niet eerder behoefte hebben aan een grootstedelijk luik ? Is de Vlaamse cultuur een stedelijke cultuur ? Vindt het grootstedelijke wel zijn plaats in het Vlaamse wel en wee ?

Een antwoord op deze vragen zou misschien verduidelijken waarom het inpassen van Brussel in onze decreetgeving nogal problematisch is ;

3) inzake de kwantificeerbare gegevens :

a) wat is een Vlaamse Brusselaar ? Welke criteria gaat men gebruiken :

— de identiteitskaart ? In deze hypothese bekomt men minder dan 15 ten honderd Vlaamse Brusselaars ;

— de geografische afkomst ? In deze hypothese bekomt men 60 à 80 ten honderd Vlaamse Brusselaars ;

de verkiezingsuitslagen ? In deze hypothese bekomt men 15 ten honderd Vlaamse Brusselaars.

Het absoluut minimum is dus 15 ten honderd aangezien nog steeds **heelwat** Vlaamse Brusselaars voor Franstalige politici stemmen. Bij gebrek aan subnationaliteit zullen ter zake steeds exact-wetenschappelijke cijfers ontbreken ;

b) om een idee te hebben van de sociaal-economische toestand van de Vlaamse Brusselaars lijkt het meest aangegeven criterium de plaats te zijn waar zij in Brussel wonen.

Heel wat wetenschappelijk werk werd hierover reeds gepubliceerd. Belangrijk in dit verband is onder meer de in 1978 uitgegeven „Sociaal-geografische atlas van **Brussel-Hoofdstad** — Atlas socio-géographique de Bruxelles-capitale” van **Walter De Lannoy** alsmede later door de KUL opgestelde sociaal-geografische benaderingen van Brussel. Al deze studies geven een idee van de situatie binnen de Brusselse agglomeratie (19 gemeenten) ;

4) het lijkt aangewezen dat het Adviescomité Brussel dieper zou ingaan op de zopas bekendgemaakte imagostudie.

Uit deze studie blijkt onder meer dat 46 ten honderd van de Vlamingen nooit naar Brussel komt. Hoe dan ook betekent dit dat 54 ten honderd van de Vlamingen wel naar Brussel komt. Quid wat de Franstaligen betreft : komen de Walen meer naar Brussel ? Gaan de Vlamingen meer naar Antwerpen of Gent dan naar Brussel ?

5) bij de delegatie van bevoegdheden staat en valt alles met de middelen die mee worden getransfereerd (correlatieve kredieten). De bereidheid tot transfereren mag zich niet beperken tot één bepaald begrotingsjaar, maar moet zich over een welbepaalde periode situeren zodanig dat de Vlaamse Gemeenschapscommissie haar taak naar behoren kan verrichten. Uiteraard beperkt de inspanning zich niet tot nieuwe infrastructuurwerken, maar moet ook aandacht worden besteed aan instandhouding en renovatie van de bestaande gebouwen.

Nog een ander lid stelt vervolgens het volgende :

1) de beleidsbrief beweegt zich eenzijdig op het culturele vlak. Het moeilijkste luik van de Brusselse politiek ontbreekt, met name het Vlaams gezondheidsbeleid. In deze aangelegenheid is geen actieve politiek voorzien. Passief wordt afgewacht tot personen zich zelf bij de Vlaamse gezondheidsinstellingen aanbieden ;

2) Brussel is als woonstad van de kaart weggeveegd en daarenboven ontbreekt er elke sociale aanpak.

Het lid besluit met de suggestie minder het accent te leggen op **cultuur** en meer op persoonsgebonden aangelegenheden.

Een lid formuleert de volgende vragen of bedenkingen :

1) het uitgangspunt moet zijn hoe vanuit het Adviescomité Brussel de beleidsinstanties te sensibiliseren ten aanzien van de imagovorming omtrent Brussel ;

2) het is de bedoeling dat de Vlaamse Executieve actiever zou worden betrokken bij de nationale instellingen en organen met zetel te Brussel. Zal hierover overleg met de nationale regering plaatshebben ?

3) voor de Vlaamse forenzen dient Brussel meer aantrekkelijk te worden gemaakt ;

4) de lokatiekeuze van de parastatale instellingen zal gebeuren op basis van efficiëntie en bereikbaarheid ten aanzien van de bevolking. Quid wat de diensten van het Vlaamse Gewest betreft ?

Rekening houdend met de regel dat het beleid zo dicht mogelijk bij de burger moet worden gesitueerd, ware het interessant over een inventaris te beschikken inzake de instellingen en diensten enerzijds gelokaliseerd binnen Vlaams Brabant en anderzijds binnen het Brussels hoofdstedelijk gebied.

Vervolgens maakt nog een ander lid volgende overwegingen :

1) het imago van Brussel kan worden verbeterd. In dit verband merkt hij op dat elke hoofdstad van een unitaire staat in bepaalde landsgedeelten over een slecht imago beschikt.

Het was ook logisch en voorspelbaar dat vanaf het ogenblik dat Brussel niet meer de hoofdstad van een unitaire staat zou zijn, Vlaanderen en Wallonië tot een inhaalbeweging zouden overgaan ;

2) de solidariteit tussen de Vlaamse Brusselaars en Vlaanderen mag niet worden verbroken ;

3) belangrijk — vooral voor de Vlaamse Brusselaars en de Vlaamse Brabanders — is hoe Vlaanderen binnen het multiculturele Brussel zijn aanwezigheid waarmaakt ;

4) uit de bespreking destijds van de Werkgroep-Brussel, waar vooral de basis werd gehoord, bleek ten overvloede dat nieuwe behoeften zijn ontstaan. Hiervoor zijn uiteraard ook nieuwe middelen nodig ;

5) de hoofdpdracht van het Adviescomité omvat in essentie het onderzoek van

a) de overdracht van bevoegdheden en middelen naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie ;

b) de toepasbaarheid van de huidige decreten in hun grootstedelijk concept.

Diverse leden vragen tenslotte naar actuele documentatie over een aantal basisgegevens in verband met de Brusselse context en de situering van de Vlamingen daarin.

In bijlage van dit verslag vindt men dan ook door Gemeenschapsminister H. Weckx verstrekte achtergrondinformatie inzake demografie (bijlage 1) en voorzieningen (bijlage 2).

Nog in dit verband en meer in het bijzonder wat de Vlaamse aanwezigheid betreft, wijst de Gemeenschapsminister naar de volgende twee belangrijke studies die in dit verband verschenen :

1) „Strategisch plan voor de persoonsgebonden materies in Brussel-Hoofdstad” — Studieopdracht van de Vlaamse Gemeenschap aan „Mens en Ruimte”, tussentijds verslag dd. 28 september 1990, met name het gedeelte onder het hoofdstuk „De taalramingen en hun beperkingen” ;

2) „Vestigers en vertrekkers in het Brusselse en de gevolgen voor de Vlaamse aanwezigheid in de hoofdstad van Vlaanderen” door Professor Herman Van der Haegen, verschenen in „Brussel, een hoofdstad in beweging”, uitgegeven bij de Leuvense Geografische Papers 3 — Instituut voor Sociale en Economische Geografie, Katholieke Universiteit Leuven.

Voor zover nodig, herinnert de Gemeenschapsminister nog aan het verslag van de hand van de heren R. Garcia en W. Cortois op 9 mei 1989 uitgebracht namens de toenmalige Werkgroep-Brussel van de Vlaamse Raad.

3. Antwoord van Gemeenschapsminister H. Weckx op de vragen en opmerkingen van de leden.

Vooreerst hoopt de Gemeenschapsminister dat de beleidsbrief aanleiding mag geven tot een diepgaand en constructief debat dat meteen een goede basis kan vormen voor de verdere activiteiten van het Adviescomité Brussel. In dit Comité moeten ideeën kunnen ontstaan en rijpen die de algemene doelstellingen uit de beleidsbrief verder concretiseren en verfijnen en uiteindelijk een weerslag zullen moeten krijgen in het algemeen decreetgevend werk van de Vlaamse Raad. Het belangrijkste doel is dat, net zoals binnen de Vlaamse Executieve, een algemene alertheid ontstaat bij de leden van de Vlaamse Raad met betrekking tot de toepasselijkheid van decreten op de Brusselse situatie. Terzelfder tijd gaat het om de specifieke noden van Vlaams Brussel en ruimer gezien, de mogelijkheden van Brussel voor de Vlaamse Gemeenschap.

Het Adviescomité Brussel en zijn leden moeten een goed geïnformeerde en gedocumenteerde „voorpost” worden in de Raad.

Met het oog op het uittekenen van een coherent beleid t.a.v. Brussel, moeten we vooraf een aantal begrippen verduidelijken. Het begrip Brussel dekt niet altijd dezelfde lading. In de vraagstelling van de leden kwam dit reeds tot uiting. De vraag naar het aantal Nederlandstalige Brusselaars zoals deze werd gesteld, roept de notie op van een kwantitatieve behoefte. Welk procent van de Vlaamse Gemeenschap is te Brussel gevestigd? Deze vraag is enkel relevant wanneer men het heeft over de lokale behoeften van de Vlaamse Brusselaars (wijk, gemeente). Men denke hier maar aan kinderopvang of kleuterklassen. Maar door het feit dat Brussel ook een grootstedelijke dimensie heeft, kan de vraag gesteld worden wat er nodig is op het gebied van de Brusselse agglomeratie voor de Vlaamse Brusselaars.

Een lid suggereerde terecht dat een louter kwantitatieve benadering („Vlaamse neuzentelling”) afbreuk doet aan een meer kwalitatieve benadering. Dient Brussel niet eerder bekeken vanuit zijn grootstedelijk gegeven? De behoeften aan cultuur, onderwijs, verzorging, e.d. liggen hier ongetwijfeld anders dan in meer landelijke gebieden.

De problemen bij de persoonsgebonden aangelegenheden, zoals kansarmoede, migranten en andere vormen van sociale marginalisering, melden zich scherper of alleszins anders aan in stedelijke en zeker in grootstedelijke gebieden dan op het platteland. Een van de redenen is ongetwijfeld dat een grootstedelijk gebied als het ware een attractiefactor is voor deze groepen (minder stigmatiserend), doch tegelijk ontbreekt in dit milieu de spontane hulpverlening vanuit een dicht sociaal netwerk. Ook andere factoren zullen hierin meespelen zoals demografische, sociaal-economische en historische.

Zo komt men tot Brussel in zijn regionale functie. Brussel speelt een belangrijke verzorgende rol, niet alleen voor de Vlaamse Brusselaars, maar ook voor het ganse Brabantse hinterland. Het ruime hinterland telt ongeveer 1,7 miljoen inwoners.

Er zijn niet zoveel recente studies die de regionale functie van Brussel zowel op gebied van cultuur, onderwijs, welzijn, volksgezondheid als op het gebied van economie en tewerkstelling globaal analyseren. In de studie van professor Herman Van der Haegen omtrent de stadsgewesten vindt men deze globale benadering wel terug, maar maakt men dan weer geen onderscheid tussen Nederlandstalige en Franstalige aanhorigheid. Het is dan ook de intentie van de Gemeenschapsminister verder onderzoek te laten verrichten omtrent de regionale functie van Brussel en deze te laten vergelijken met de aantrekkingskracht van de andere grote steden in Vlaanderen.

Ten slotte speelt Brussel door zijn grootstedelijk karakter en zijn functie als hoofdstad van het Rijk en van de Gemeenschappen een boven-regionale rol. Bij de behandeling van de Brusselse problemen moet men deze diverse niveaus voor ogen houden.

Onafgezien van de stedelijke problematiek en de verschillende niveaus waarop een centrum functioneert, zal Brussel steeds extra aandacht moeten krijgen in het wetgevend werk. Nergens anders wordt men immers geconfronteerd met dezelfde complexe institutionele situatie als in Brussel.

Gemeenschaps- en gewestbevoegdheden zijn er institutioneel gescheiden en anderzijds zijn verschillende wet- en uitvoerende organen voor dezelfde beleidsdomeinen bevoegd naargelang het om uni- of bicommunautaire initiatieven gaat. Decreten van de Vlaamse of Franse Gemeenschap die voor de uitvoering van het beleid beroep doen op lokale beleidsniveaus, botsen in Brussel daarenboven op de problematiek van de tweetalige gemeentebesturen. Anderzijds mogen de Brusselse gemeentebesturen niet zonder meer ontlast worden van de opdracht die zij te vervullen hebben ten aanzien van al hun ingezetenen en dus ook ten aanzien van de Vlaamse Brusselaars.

Het aantal Nederlandstalige schepenen is sinds de laatste verkiezingen gelukkig toegenomen. Zij zullen er moeten over waken dat de gemeentebesturen initiatieven nemen die voldoende waarborgen bieden voor de Vlamingen. Dit zal een niet zo gemakkelijke opdracht zijn aangezien de fondsen waarover de gemeentebesturen beschikken de komende jaren vermoedelijk geen grote groei zullen vertonen.

Om de gemeentebesturen toch aan te sporen inspanningen te leveren ten aanzien van de Vlaamse ingezetenen diende de Vlaamse Executieve een amendement in op het ontwerp van decreet betreffende het Investeringsfonds (Stuk 400 (1990-1991) – Nr. 4), waardoor ook Brusselse gemeentebesturen in aanmerking kunnen komen voor subsidies indien ze lokale infrastructuur willen bouwen voor gemeenschapsaangelegenheden die de Vlamingen ten goede komen. Indien de Brusselse gemeentebesturen een passieve houding blijven aannemen, zou de Vlaamse Gemeenschapscommissie in de plaats kunnen treden, zolang de gemeentebesturen geen of onvoldoende initiatieven nemen ten gunste van de Vlaamse Brusselaars. Deze subsidiariteit zou echter maar van tijdelijke aard mogen zijn.

Aan de kritiek als zou de beleidsbrief te zeer gericht zijn op cultuur en in het verlengde liggen van het vroegere NCC-beleid, hoopt de Gemeenschapsminister binnen korte termijn een concreet plan met betrekking tot de persoonsgebonden aangelegenheden te kunnen tegenover stellen.

Een coherent en verantwoord beleid kan echter pas gevoerd worden nadat men een duidelijk inzicht heeft verworven in het aanwezige aanbod en in de behoeften.

In het domein van welzijn en volksgezondheid is vermoedelijk heel wat informatie beschikbaar in de cliënt- en patiëntendossiers van de verschillende diensten. Deze informatie werd tot nu toe niet systematisch verwerkt. Daarom heeft de Gemeenschapsminister aan „Mens en Ruimte” de opdracht gegeven alle aanwezige informatie omtrent het gebruik van Vlaamse en zo mogelijk ook bicommunautaire en Franstalige voorzieningen inzake persoonsgebonden materies in Brussel te verzamelen en te verwerken. Dit is een gigantisch opzoekingswerk. Deze informatie kan nadien ter beschikking van de leden worden gesteld. Deze inventarisatie zal de basis vormen voor het tweede luik van de overeenkomst met het onderzoeksbureau, met name het voorbereiden van een strategische planning voor Vlaamse voorzieningen in Brussel.

Een stuurgroep werd reeds opgericht om het onderzoek te oriënteren. De leden van het College van de Vlaamse Gemeenschapscommissie maken hiervan deel uit.

Met de komst van de destijds bicommunautair erkende, Vlaamse organisaties en hun erkenning door de Vlaamse Gemeenschap sinds 1 juli 1990, zal in de toekomst zeker een actiever beleid worden gevoerd vanuit de Vlaamse Executieve tegenover de persoonsgebonden aangelegenheden in Brussel.

De kritiek als zou men in de beleidsbrief er als vanzelfsprekend van uitgaan dat Brussel een Europese hoofdstad moet worden en aan deze topprioriteit alles ondergeschikt maakt, is onterecht. In krachtlijn 4 van de beleidsbrief (Stuk 433 (1990-1991) — Nr. 1, pagina 29) — Brussel als hoofdstad — wordt ervoor gepleit om „Brussel opnieuw een stedelijk milieu te laten worden waar men graag woont, werkt en vertoeft. Dit vereist een kwaliteitsvol leefmilieu, een veilige omgeving, aantrekkelijke verblijfsmogelijkheden voor alle sociaal-economische bevolkingslagen. Om deze doelstellingen te bereiken zal een stuk welvaart nagestreefd moeten worden mede om de sociale doeleinden te kunnen financieren. Het ene mag echter niet ten koste van het andere en beide moeten in eenzelfde tempo evolueren.”

Het Brusselse Gewest en de gemeentebesturen hebben op dit domein uiteraard het grootste deel van het werk te verrichten. Doch ook de Vlaamse Gemeenschap kan een bijdrage leveren tot dit „menselijk” leefklimaat door het aanbod van voldoende en aangepaste voorzieningen op het vlak van onderwijs, cultuur, welzijn en gezondheid.

De inspanningen die de Vlaamse Gemeenschap zal leveren om het imago van Brussel in Vlaanderen te verbeteren, zullen er in elk geval ook moeten toe bijdragen dat er opnieuw een bereidheid bestaat bij jonge, actieve Vlamingen om in Brussel te komen wonen en er actief deel te nemen aan het culturele, sociale en economische leven. Het is maar door een meer frequent contact met deze stad, dat de troeven en voordelen van het stedelijk woonmilieu kunnen worden ontdekt.

Een doelgerichte, repetitieve, herkenbare en verstaanbare informatie over Brussel en een actieve promotie ondermeer door het organiseren van attractieve en kwaliteitsvolle Vlaamse manifestaties kunnen op termijn een positief imago teweegbrengen en Brussel als Vlaamse hoofdstad doen erkennen en herkennen.

De Gemeenschapsminister is het met een lid eens dat het de moeite loont om de resultaten van het imago-onderzoek verder te analyseren. Niets belet dat dit zou gebeuren op een van de volgende vergaderingen van het Adviescomité Brussel. Alle leden van de Vlaamse Raad werden in november 1990 trouwens in het bezit gesteld van de enquête-resultaten.

Ook de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) heeft een bijzondere rol te vervullen ten aanzien van de Brusselse leefgemeenschap. Zij zal, zoals beschreven in krachtlijn 2 van de beleidsbrief (Stuk 433 (1990-1991) – Nr. 1, pag. 25 en 26), een hefboomfunctie hebben ten aanzien van het lokale Vlaams Brusselse leven en daar waar gemeentebesturen tekortschieten tijdelijk in de plaats treden. Zij zal bijdragen tot de versterking van de Vlaamse aanwezigheid in Brussel en tot het leefbaar maken van de stad. De VGC zal de nodige middelen krijgen om dit beleid waar te maken, ook in de nieuwe domeinen die haar sinds de Brusselwet zijn toegekend. De verhoging van de dotatie met 30 miljoen frank voor persoonsgebonden aangelegenheden en 30 miljoen frank voor kansarmoedeprojecten vormden in 1990 een niet onbelangrijk startbudget voor nieuwe initiatieven in de gezondheids- en welzijnssector.

Zoals een lid terecht opmerkte, zal de overdracht van reglementaire en uitvoerende bevoegdheden naar de VGC oordeelkundig moeten gebeuren op basis van goede informatie. Om deze reden liet de Gemeenschapsminister trouwens vorig jaar reeds een onderzoek starten dat alle mogelijke facetten met betrekking tot deze beleidsbeslissing op een rij zal **zetten** en dat naar de opvattingen van de betrokken gemeenschapsministers en van de leden van de Vlaamse Gemeenschapscommissie zal peilen.

Zonder vooruit te willen lopen op de resultaten van het onderzoek en de beslissing van de Vlaamse Executieve, is het volgens de Gemeenschapsminister aangewezen dat reglementerende **en** uitvoerende bevoegdheden worden overgeheveld daar waar de Vlaamse Gemeenschapscommissie het geëigende niveau is om een beleid te voeren. Het feit dat in de (NCC) VGC reeds aanzetten werden gegeven in een bepaald domein, of de vaststelling dat de bijzondere omstandigheden op dat niveau het best kunnen worden ingeschat en relevant zijn voor een aangepast beleid, kunnen beoordelingscriteria zijn voor een overheveling. Een eerste overdracht van een uitvoerende bevoegdheid aan het College van de VGC is recent reeds gebeurd met betrekking tot de Brusselse stedelijke musea. Zij zullen vanaf 1991 in het VGC-beleid met betrekking tot cultuur en toerisme kunnen worden ingeschakeld.

De werkingsmiddelen voor beleidsadviserende of koepelorganisaties die duidelijk betrekking hebben op het Vlaams Brussels werkveld, zouden na onderling overleg eveneens kunnen worden overgeheveld naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Dit is reeds gebeurd met het Vlaams Onderwijscentrum en de Brusselse Welzijnsraad. Gesprekken omtrent de overdracht van de werkingsmiddelen voor het Contact- en Cultuurcentrum en het RISO-Brussel zijn reeds aangevat, doch nog niet gefinaliseerd. In de actievoorstellen van de beleidsbrief wordt het dossier van de overdracht van de eigendom van de culturele centra met een lokale functie als prioritair voorgesteld. Met de overheveling van bevoegdheden moet uiteraard steeds de overheveling van correlatieve middelen gepaard gaan. Deze koppeling is trouwens in de Brusselwet (artikelen 65 **en** 66) voorzien.

De Vlaamse Gemeenschapscommissie kan trouwens niet ontkennen dat er de laatste drie jaar een enorme sprong voorwaarts is gemaakt qua bestedingsmogelijkheden.

De dotatie is tussen 1988 (274,6 miljoen frank) en 1991 (375,3 miljoen frank) gestegen met 100,7 miljoen frank. Over deze middelen kan ze autonoom beschikken. Ze kan er een eigen beleid mee voeren. Hierbij komen vanaf 1991 nog de 40 miljoen frank van het Armoedefonds en vermoedelijk nog een 50 miljoen frank van het Investeringsfonds voor lokale en regionale besturen.

De 10 miljard-nota heeft bovendien aangetoond dat de Vlaamse Gemeenschap ook rechtstreeks ruim investeert in Vlaams Brusselse instellingen. Dit bedrag vertegenwoordigt 5,8 % van de gemeenschapsbegroting. Dit aandeel ligt terecht hoger dan het aandeel van de Vlaamse Brusselaars in het geheel van de Vlaamse bevolking. Ondanks het principe van de gelijkheid voor alle Belgen, besteden de Brusselse gemeentebesturen, het Brussels Gewest en de Gemeenschap-pelijke Gemeenschapscommissie niet altijd voldoende aandacht aan de behoeften van de Vlaamse Brusselaars zodat de Vlaamse Gemeenschap extra inspanningen moet leveren. De VGC beschikt buiten de dotatie van de Vlaamse Gemeenschap ook niet over eigen inkomsten.

De Vlaamse Gemeenschap heeft aldus reeds bewezen solidair te zijn met de Vlaamse Brusselaars en de hoofdstedelijke functie daadwerkelijk te willen ondersteunen.

Men kan zich bovendien verheugen over het feit dat in 1990 in een aantal nieuwe Vlaamse decreten aangepaste normen voor Brussel werden ingeschreven, met name het decreet betreffende het onderwijs-11 (het zogenaamde lentedecreet) en het decreet houdende regeling voor de basiseducatie voor laaggeschoolde volwassenen.

Dit steekt schril af tegenover de houding van de Franse Gemeenschap die onder meer naar aanleiding van het onderwijsdossier een beroep deed op de solidariteit van het Brusselse Gewest. Er zou trouwens dringend meer duidelijkheid moeten komen omtrent de compensaties die in dit kader beloofd zijn aan de Nederlandstaligen en voor welke soort „gewestelijke of agglomeratie-initiatieven” dit geld zal worden aangewend.

Er zal ook moeten over worden gewaakt dat de zogenaamde bicommunautaire initiatieven voldoende openstaan voor de Vlaamse Brusselaars.

Het zal de opdracht van het Adviescomité Brussel zijn de positieve krachten en potentiële mogelijkheden die in Brussel-Hoofdstad sluimeren te ontdekken en ze op een oordeelkundige wijze verder te benutten en eventueel te versterken via decreetgevend werk. Deze positieve aanpak zal er moeten toe bijdragen dat de Vlamingen zich „thuis en welkom” voelen in Brussel-Hoofdstad. Het beleid zal van Brussel een attractieve stad moeten maken die leefbaar is voor de lokale bevolking en tegelijk ten volle een regionale functie vervult, ook en in het bijzonder ten aanzien van de Vlaamse rand.

Het Adviescomité mag zich zeker niet laten verleiden om mee aan de klaagmuur te staan samen met diegenen die beweren dat er niets of onvoldoende gedaan wordt voor de Brusselse Vlamingen. Iedere vergelijking met een andere Vlaamse grootstad loopt trouwens mank omdat in Brussel meerdere krachten elkaar versterken en meerdere instellingen inspanningen leveren. Om deze krachten te bundelen is overleg zeker wenselijk. Het zou uiteraard interessant zijn indien het Adviescomité contacten kon leggen met de diverse beleidsorganen die op een of andere manier bevoegd zijn voor Brussel-Hoofdstad. Dit hoeft daarom geen structurele band te zijn. Het Adviescomité moet als overlegplatform kunnen fungeren op momenten dat dossiers zich aanmelden.

Vervolgens moet, aldus de Gemeenschapsminister, duidelijk worden gesteld wat men vanuit de Vlaamse Gemeenschap wil realiseren. Het is in dit perspectief van groot belang dat niet-Brusselaars participeren aan het debat en de andere leden van de Vlaamse Raad kunnen overtuigen van de noodzaak om Brussel duidelijker als hoofdstad te profileren en de Vlaamse aanwezigheid aldaar te versterken.

De voorliggende beleidsbrief heeft tot doel hieromtrent een actief debat op gang te brengen en het reeds enigszins te oriënteren.

4. Repliek van de leden

Een lid verklaart niet helemaal akkoord te gaan met het antwoord van de Gemeenschapsminister.

Met betrekking tot de persoonsgebonden aangelegenheden stelt hij vast dat men nog steeds in het stadium van het onderzoek verkeert. Hij waarschuwt ervoor niet teveel te laten afhangen van dit onderzoek, want dan zou het te lang duren vooraleer men aan het ernstige werk toekomt.

Ten slotte vraagt hij nog dat meer de nadruk zou worden gelegd op het beleid inzake persoonsgebonden aangelegenheden.

Nog hetzelfde lid wijst er dan op dat het verkopen van het imago van Brussel teveel aandacht opeist. De problemen situeren zich in de structuur en niet in het imago.

Een ander lid merkt op dat in het antwoord van de Gemeenschapsminister een beroep wordt gedaan op de niet-Brusselaars. Hij voegt eraan toe dat voor het oplossen van de problemen in Brussel de solidariteit met de niet-Brusselaars van groot belang is.

Ter zake heeft hij als niet-Brusselaar steeds gewenst bij te dragen tot het verbeteren van de situatie van de Vlamingen in Brussel. Daarnaast ziet hij als te realiseren doel ook de (h)erkenning van Brussel als hoofdstad van Vlaanderen.

Voor niet-Brusselaars is het zeer moeilijk het gehele raderwerk van instellingen in Brussel in te zien. Door de laatste wetgeving is daar nog een belangrijke evolutie bijgekomen. Er moet duidelijkheid worden geschapen in het institutionele reilen en zeilen binnen Brussel, zowel ten behoeve van de niet-Brusselse leden van het Adviescomité als van de Vlamingen in het algemeen.

In Vlaanderen wordt zeker geapprecieerd wat gedaan werd voor het onderwijs en de culturele infrastructuur te Brussel. Wat in het verleden gebeurde, droeg bij tot het *instandhouden* van de Vlaamse aanwezigheid in Brussel. Hetzelfde lid refereert vervolgens naar het rapport van de enquête in verband met het imago van Brussel als hoofdstad van België en Vlaanderen en concludeert dat er een breuk bestaat tussen de Vlaamse bevolking en de leden van de Vlaamse Raad enerzijds en tussen de Vlaamse bevolking en Brussel anderzijds. Daaruit moeten concrete lessen worden getrokken.

In tegenstelling met de visie van het vorige lid, breekt de spreker een lans om verder aan het imago van Brussel te werken. Sentimenteel en affectief is er weinig of geen binding tussen Brussel en Vlaanderen. Brussel is vooral gekend en wordt vooral geapprecieerd vanuit een zakelijk oogpunt : om te werken, te winkelen, aan politiek te doen. Om uit eten te gaan, sport te beoefenen of culturele manifestaties bij te wonen, komen de Vlamingen zeer weinig naar Brussel. Uit

bovenvermelde enquête blijkt tevens dat 60 ten honderd van de Vlamingen zich niet thuis en 42 ten honderd zich niet welkom voelen in Brussel. Daarenboven vindt 37 ten honderd van de Vlamingen Brussel niet sympathiek. Vanuit eigen ervaringen weet hij dat Brussel in zeer sterke mate ongekend is. Potentieel zit er echter heel wat in. Een betere kennismaking is nuttig. Er schuilt een omkeerbaar element in de imagovorming rond Brussel. Men moet van Brussel iets maken waarop men fier is. Het lid verklaart zich daarom tevreden met de actievoorstellen van de **Gemeenschapsminister** en staat volledig achter het decreetgevende en institutionele werk. Het imago van Brussel naar buiten is essentieel en wel om de volgende redenen :

a) men verwacht solidariteit vanuit Vlaanderen. Daartoe is een gevoelsgeladen binding onontbeerlijk ;

b) de overdracht van bevoegdheden en middelen naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie moet worden aanvaard door alle leden van de Vlaamse Raad. Daartoe is sympathie ten aanzien van de Brusselaars vereist ;

c) er is nood aan een betere normering ten gunste van de Brusselse toestanden. Deze positieve discriminatie heeft tot gevolg dat relatief meer middelen naar Brussel gaan. De publieke opinie moet dit als een noodwendigheid aanvoelen.

Spreker is echter wel van oordeel dat er geen sprake kan zijn van een reclame- of publiciteitsactie. Het moet integendeel om een sensibiliseringscampagne gaan teneinde Brussel een grotere bekendheid te geven.

Wat de planning van de culturele infrastructuur betreft, staat men voor grote problemen ten gevolge van de vereiste overdracht van deze onroerende goederen van de Vlaamse Gemeenschap naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Het zou goed zijn te beschikken over een overzicht van de mogelijke overdrachten, zodat prioriteiten kunnen worden bepaald. Bovendien is ter zake nu eens een nationale Minister, dan weer de Gemeenschapsminister van Cultuur bevoegd.

Een ander lid stelt dat zijn vraag om meer en degelijke basisinformatie niet mag worden beschouwd als een aanval tegen de leden van de Vlaamse Raad uit het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. Zijn tussenkomst was uitsluitend positief bedoeld opdat men zou aanvoelen wat er bij vele Vlamingen leeft.

Hij voegt eraan toe dat het verkeerd is, telkens men praat over een overdracht van bevoegdheden en middelen naar Brussel, dit in functie van de behoeften van de Vlaamse Brusselaars te stellen. De Vlaamse Brusselaars hebben immers niet alleen behoeften ; zij beschikken ook over sterke punten, zoals het gemiddeld inkomen van de Vlaamse Brusselaar. In de toekomst zou men de behoeften eerst moeten bewijzen om meer begrip te krijgen bij de andere Vlamingen.

Hetzelfde lid benadrukt dan nogmaals de nood aan kwantitatieve informatie, vooral op het lokale en wijkgebonden niveau. Ook het kwalitatieve aspect dient in acht te worden genomen.

Een derde element kwam nog niet voldoende uit de verf. Professor Dr. M. Van der Haegen merkte op dat er werk moet worden gemaakt van een intergewestelijk overlegorgaan voor problemen zoals bijvoorbeeld de zogenaamde Brusselse ring, die op Vlaams grondgebied ligt. Het lid ziet in het Adviescomité Brussel zulk overlegorgaan. De band van
het

Brussels hoofdstedelijk gebied met zijn hinterland en regio mag immers niet worden verbroken. Anderzijds dient vermeden te worden dat de contradictorische en concurrentiële aspecten van de relatie tussen Brussel en het hinterland leiden tot een hetze.

Een ander lid repliceert met te stellen dat men de concrete realiteit moet inzien. Vooraf wenst hij erop te wijzen dat de Vlaamse Raad beslist heeft dat het Adviescomité Brussel de opdracht heeft dossiers te behandelen inzake **gemeenschapsmateries**. Problemen van economische aard, waarbij **belangtegenstellingen** mogelijk zijn tussen Vlaanderen en Brussel, horen niet thuis in dit Adviescomité.

Vervolgens is hij van oordeel dat concreet te werk moet worden gegaan. Zo zijn de actievoorstellen op korte en middellange termijn (Stuk 433 (1990-1991) – Nr. 1, pag. 31 en 32) veel te vaag in hun bewoordingen. Ten minste moet de terminologie worden aangepast en dienen onder meer ook de volgende punten in de verf te worden gezet :

1. de overdracht van verordenende bevoegdheden naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie is goed en moet gepaard gaan met de overdracht van de correlatieve middelen. Maar wat zijn correlatieve middelen ?

Vroeger werden bijvoorbeeld aankopen gedaan, maar bleef er geen geld meer over om verbouwingen te doen of de exploitatie te verzekeren. Dit is geen beleid. Onder correlatieve middelen dienen dus ook de gelden te worden begrepen die nodig zijn om het initiatief in kwestie te laten groeien en om een normale functionering toe te laten ;

2. het onderzoek van de toepasbaarheid van de decreten van de Vlaamse Gemeenschap in het tweetalig gebied **Brussel-Hoofdstad** is een van de prioritaire werkzaamheden van het Adviescomité Brussel. Doch ook de reeds bestaande decreten die bepalingen met betrekking tot Brussel bevatten, moeten worden bestudeerd. Sommige bepalingen van het zogenaamde lentedecreet (decreet onderwijs-II) zijn, zoals reeds vaak gezegd door alle Brusselaars, ontoepasbaar binnen Brussel. Hetzelfde geldt voor het decreet houdende regeling voor de basiseducatie voor laaggeschoolde volwassenen.

Hetzelfde lid vraagt zich vervolgens af wat men verstaat onder Brussel als hoofdstad van Vlaanderen. Hij verwijst naar de plannen die in dit verband bestaan met betrekking tot het Martelarenplein. Misschien dienen deze plannen de Vlaamse Gemeenschap, maar de Vlaamse Brusselaars zijn er alleszins niet specifiek mee gediend ten aanzien van de uitstraling van de eigen cultuur.

Spreker geeft vervolgens toe dat er inderdaad vooruitgang geboekt werd in Brussel en feliciteert de **Gemeenschapsminister** hiervoor. Een slechte politiek zou het echter zijn indien men de vooruitgang zou meten aan de evolutie van de begrotingsmiddelen. Bij de bespreking van de meest recente begroting bleek dat de basisallocaties niet voldeden aan de reële behoeften van Brussel. Het is dan ook de taak van het Adviescomité Brussel een analyse te maken van wat absoluut noodzakelijk is en van wat er potentieel nodig is aan gelden voor de Vlaamse Gemeenschap te Brussel. De begrotingscijfers moeten met de reële behoeften worden vergeleken en niet met de cijfers van de vorige begroting.

Bij de Franse Gemeenschap gaat men akkoord met het reserveren van 25 ten honderd van alle kredieten voor cultu-

rele en persoonsgebonden aangelegenheden voor Brussel. Het is inderdaad juist dat er veel meer Franstaligen te Brussel zijn dan Nederlandstaligen, maar de kost van de gebouwen is niet evenredig met het aantal gebruikers. Zeer belangrijk is te beseffen dat de Franse Gemeenschap op dit ogenblik een zeer zware inspanning levert om door te dringen in het noorden van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, waar tot nu toe een degelijke Vlaamse aanwezigheid bestaat. Men zal hiermee moeten rekening houden.

Het probleem van de culturele infrastructuur moet worden opgelost. De discussies hierover zijn te vaag. Ondertussen voert de Vlaamse Executieve een aantal **bestemmingswijzigingen** door waar de Vlaamse Brusselaars niet bij te pas komen. Het lid vraagt dat dit in samenspraak met de Vlaamse Brusselaars zou geschieden en dat men om te beginnen zijn handen zou afhouden van de geplande bestemmingen, aangezien zulks in strijd zou zijn met de bestaansreden zelf van het Adviescomité Brussel. Hij stelt ten slotte vast dat de Gemeenschapsminister zich uitvoerig uitspreekt over de doelstellingen van het Adviescomité. Deze bedenkingen zijn inhoudelijk wel zeer interessant, maar zulke bedenkingen behoren tot de bevoegdheid van het Adviescomité zelf.

Een ander lid meent dat ook voor het onderwijs een taak is weggelegd wat de imagovorming van Brussel in Vlaanderen betreft. Men kan ter zake misschien denken aan een **Brussel-dag** in plaats van een sportdag ?

Vervolgens is hij van oordeel dat bij de Vlamingen ook een soort drempelvrees bestaat om naar Brussel te komen en dit ten gevolge van de overheersing van de Franse taal. Hieraan moet worden verholpen.

Ten slotte stelt hij vast dat de dotatie voor Brussel vanuit de Vlaamse Gemeenschap ieder jaar stijgt. Voor de toekomst spreekt de Gemeenschapsminister bovendien over 50 miljoen frank van het Investeringsfonds voor lokale en regionale besturen.

Dit is een belangrijke stap, maar het optrekken van bovengenoemd bedrag tot bijvoorbeeld 85 miljoen frank, zodat de tussenkomst van de Vlaamse Gemeenschap het ronde bedrag van 500 miljoen frank zou bereiken, moet het onmiddellijke streefdoel zijn.

Nog een ander lid vindt het goed dat er nagedacht wordt vanuit verschillende invalshoeken. Hetzelfde lid deelt de bekommernis van sommige leden in verband met de spanningen tussen de stad die een centrumfunctie vervult, en het omliggende gebied. Men zou ongelijk hebben deze problematiek voor zich uit te schuiven. De Vlamingen hebben ter zake een standpunt nodig. De invloed van Brussel reikt immers veel verder dan de zogenaamde 19 gemeenten. De beroemde architect Le Corbusier wees erop dat de politieke grenzen van een stad zeer zelden samenvallen met haar sociaal-economische invloedssfeer. Spanningen zijn niet te ontkennen.

Bij sommigen leeft de valse gedachte dat Brussel de rand economisch leegzuigt. Tot 1978 kwamen alle nieuwe ondernemingen in de rand echter uit Brussel. Heden ten dage is dit nog steeds het geval voor meer dan de helft van de nieuwe ondernemingen in de rand. Op het economische vlak lopen de stromingen de laatste 25 jaar in de andere richting dan men over het algemeen denkt.

Hierover moet van gedachten worden gewisseld om de inzichten te verdiepen en te verbreden. Terloops merkt het lid op dat het verkeerd is zijn energie te gebruiken door

voortdurend eerst te splitsen en daarna overleg te plegen. Men moet ophouden te denken in termen van „dit is mijn, dat is dijn”. Alles is met elkaar verbonden. Zo is de Brusselse ring er ten behoeve van iedereen en niet specifiek voor de Brusselaars.

Een ander lid repliceert met te stellen dat ook het financiële van zeer groot belang is. Per slot van rekening is het Vlaanderen dat financiert.

Het vorige lid erkent dat dit sedert 1988 inderdaad het geval is, maar voegt er onmiddellijk aan toe dat de financiële regeling door de huidige meerderheidspartijen werd uitgedokterd. Vervolgens stelt nog hetzelfde lid dat binnen het Adviescomité Brussel tijd moet worden uitgetrokken om de problematiek van de spanningen tussen Brussel en het omliggende gebied uit te spinnen.

Het Adviescomité Brussel is immers het enige platform waar men dit kan bespreken. De openbare vergadering van de Vlaamse Raad zou dit ook kunnen, maar daar hebben de verkozenen uit het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad dan weer geen stemrecht in gewestaangelegenheden en in de Brusselse Hoofdstedelijke Raad zetelen uiteraard alleen Brusselaars.

In het kader van de delegatie van bevoegdheden en de overdracht van middelen naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie loopt er momenteel in opdracht van de Gemeenschapsminister een onderzoek naar de wenselijkheid en modaliteiten ervan. Het eindrapport wordt alleszins vóór het parlementair reces verwacht. Het lid stelt hierop de vraag naar de plaats van dit onderzoek in de hele problematiek. Indien samen met de delegatie van bevoegdheden niet voldoende middelen worden overgemaakt, hoeft deze delegatie nauwelijks. Bovendien zitten de Brusselse Vlamingen in een oncomfortabele positie : vergeleken met de Franstaligen en de andere Vlamingen krijgen zij altijd maar de kruimels. Zo geniet de Franse Gemeenschapscommissie van een zeer ruime delegatie van verordenende bevoegdheid. Hetzelfde lid waarschuwt dat men de Brusselse Vlamingen niet in de armen zou drijven van de Franstaligen. Zoiets zou wel eens kunnen gebeuren om tot werkbare akkoorden te komen. Ter zake is een standpunt van de Vlamingen noodzakelijk. Men moet in Vlaanderen goed weten wat men met Brussel en de Brusselse Vlamingen wil doen en daarbij een beetje verder kijken dan 1995 of 2000. Ten slotte vindt spreker het spijtig dat de Gemeenschapsminister de onderwijsuitgaven beschouwt als hulp van de Vlaamse Gemeenschap aan de Brusselse Vlamingen.

Een ander lid verduidelijkt de moeilijkheden van de Brusselse Vlamingen aan de hand van een voorbeeld. Te Jette zal een school worden herbouwd waarin drie Nederlandstalige klassen en tweeëntwintig Franstalige klassen zijn gehuisvest. Er is niet voldoende geld voor een aparte school voor de Nederlandstalige kinderen. De Franstaligen geraken zonder enig probleem aan subsidies bij de Franse Gemeenschap. Voor de drie Nederlandstalige klassen is er na anderhalf jaar geloop nog altijd geen beslissing gevallen. Zal een onderzoek dergelijke toestanden oplossen ?

De Franse Gemeenschap draagt steeds meer verordenende bevoegdheid over aan de Franse Gemeenschapscommissie. Als dit aan Vlaamse kant niet gebeurt, staan de Vlamingen voor volgend probleem : hoe kan de Vlaamse Gemeenschapscommissie dialogeren met de Franse Gemeenschapscommissie als de respectieve bevoegdheden niet dezelfde zijn ?

Daarenboven wordt vanuit de Vlaamse Raad de wens geuit geen vierde Gemeenschap te creëren ; dit zou immers het beste middel zijn om de Brusselse Vlamingen (door middel van allerlei akkoorden om aan geld te geraken) in de armen van de Franstaligen te jagen.

Het lid vraagt welke inhoud het begrip Brussel als hoofdstad van Vlaanderen krijgt. Binnen Brussel rijzen hieromtrent ernstige vragen. Indien het beperkt blijft tot een stunt ten aanzien van de Franstaligen of tot een administratieve hoofdstad zonder meer, interesseert het spreker niet meer. De inplanting van de gebouwen van de diensten van de Vlaamse Executieve vlakbij de spoorwegstations draagt helemaal niet bij tot de uitbouw van Brussel als hoofdplaats van Vlaanderen. Wordt Brussel trouwens ook de culturele hoofdstad of is dit Antwerpen ? Wordt Brussel het financiële centrum van Vlaanderen ?

Een ander lid wijst op een fundamenteel probleem in verband met de taak van het Adviescomité Brussel. Formeel hebben de leden die stellen dat men zich bij de bespreking moet beperken tot gemeenschapsaangelegenheden gelijk. Wat moet er evenwel gebeuren wanneer bijvoorbeeld de kansarmoede (gemeenschapsmaterie) behandeld wordt, wat niet kan zonder ook de economie (gewestmaterie) ter sprake te brengen ? Hetzelfde geldt voor het gezondheidsbeleid (gemeenschapsmaterie), dat gekoppeld is aan de verkeersinfrastructuur (gewestmaterie). Quid ?

De binding is ook omgekeerd : het Brussels Gewest is bevoegd inzake de inplanting van de SST, die op haar beurt raakt aan bepaalde gemeenschapsaangelegenheden.

Een lid meent ten slotte te mogen vaststellen dat er in de diverse tussenkomsten een tegenspraak zit. Enerzijds wil men niet te algemeen blijven en geen grote theorieën verkondigen, maar heel concreet werk verrichten. Anderzijds wenst men het debat ten gronde uit te klaren (de positie van Brussel, de financiering, enzovoort). Deze tegenspraak is soms zelfs terug te vinden bij dezelfde interveniënt.

5. Aanvullend antwoord van Gemeenschapsminister H. Weckx

Vooreerst stelt de Gemeenschapsminister dat het niet zijn bedoeling is zich in de plaats van het Adviescomité Brussel te stellen wat het bepalen van de doelstelling van dit Comité betreft, doch slechts enkele hints te geven. Het is duidelijk dat het Comité zijn doelstellingen zelf moet bepalen.

Vervolgens legt de Gemeenschapsminister uit dat een onderzoek met betrekking tot de persoonsgebonden aangelegenheden nodig is, omdat pas in 1988 deze bevoegdheden naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie werden overgebracht. Ook de imagovorming van Brussel is belangrijk wil men de bijzondere maatregelen ten gunste van de Vlaamse Brusselaars kunnen doen aanvaarden. De Gemeenschapsminister oppert eveneens de idee om enkele minuten zendtijd op de BRT voor te behouden aan een Brusselse agenda, zodat de Vlamingen permanent op de hoogte zouden zijn van wat in hun hoofdstad leeft.

Zoals verschillende sprekers, is ook de Gemeenschapsminister van oordeel — zonder tussen te komen in de bevoegdheden van het Adviescomité — dat intergewestelijke contacten mogelijk moeten zijn. Voor bepaalde problemen in verband met het verkeer, het Zeekanaal, enzovoort, is het nuttig deze te kunnen bespreken in het Adviescomité, dat een soepel overlegorgaan is. Het Comité is immers geen wetgevend orgaan.

Aan een lid dat had opgemerkt dat in de beleidsbrief alleen krachtlijnen staan, antwoordt de Gemeenschapsminister dat dit normaal is aangezien in het Adviescomité deze krachtlijnen verder worden geactualiseerd en geconcretiseerd. Anders zou men indruisen tegen de parlementaire prerogatieven.

Een lid stelde terecht de vraag wat correlatieve middelen zijn ; gaat het om wat nu op de begroting staat of moet tevens rekening worden gehouden met de mogelijke groei ? De Gemeenschapsminister betreurt nochtans dat dit lid zo blijft hameren op de toename van de dotatie van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Dezelfde geanimeerde discussie wordt reeds drie jaar gevoerd in de schoot van de Vlaamse Executieve. De Gemeenschapsminister is verplicht de dotatie aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie te bestuderen en te verdedigen in de Vlaamse Executieve. Daartoe moet hij eerst duidelijk zeggen wat nu reeds naar Brussel gaat. Dit is nu voor de eerste maal gebeurd.

De Gemeenschapsminister geeft het lid gelijk dat stelde dat het leeuwendeel van de steun van de Vlaamse Gemeenschap aan de Brusselse Vlamingen naar het onderwijs gaat. Hij erkent bovendien dat dit nog te weinig is.

De Gemeenschapsminister is van mening dat men voorzichtig moet zijn met het maken van vergelijkingen met de Franse Gemeenschap, zoals sommige leden deden. De begroting van de Franse Gemeenschapscommissie voor het begrotingsjaar 1991 bevat een dotatie van 300 miljoen frank (gemeenschapsaangelegenheden). Daarnaast leveren echter de gemeentebesturen enorme inspanningen. Een lid sprak over 25 ten honderd van de uitgaven van de Franse Gemeenschap voor culturele en persoonsgebonden aangelegenheden die voor Brussel worden voorbehouden. Voor het toneelwezen is dit zelfs 65 ten honderd. Dit is normaal aangezien op enkele na, alle grote Franstalige theatergezelschappen in Brussel zijn gevestigd. Men mag zich met andere woorden niet spiegelen aan de Franse Gemeenschap.

Vervolgens antwoordt de Gemeenschapsminister dat het opstellen van een inventaris van instellingen inzake volksgezondheid en welzijn niet gemakkelijk is. Hij belooft alleszins zijn best te doen om zo'n inventaris ter beschikking van de leden van het Adviescomité te stellen.

Inpikkend op de idee van een lid inzake de rol van het onderwijs, deelt de Gemeenschapsminister mede dat een videofilm over Brussel werd samengesteld. De Gemeenschapsminister van Onderwijs is bereid deze in de scholen in Vlaanderen te verdelen. Parallel met de videofilm zullen ook een tekstboek ten behoeve van de leraar en een tekstboek ten behoeve van de leerling worden verspreid. Er kan dan les worden gegeven over Brussel gekoppeld aan een bezoek met evaluatie.

De problematiek van het Investeringsfonds voor lokale en regionale besturen kwam aan bod in de Vlaamse Executieve. Het Investeringsfonds omvat hoofdzakelijk gewestkredieten. Voor de gemeenschapsmateries gaat het slechts om 609 miljoen frank. De Vlaamse Executieve stelt voor om 10 ten honderd van het gedeelte van het Investeringsfonds dat betrekking heeft op gemeenschapsaangelegenheden voor te behouden aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie en de 19 Brusselse gemeenten. Deze kredieten zouden van jaar tot jaar overdraagbaar zijn, zodat binnen het Investeringsfonds een afzonderlijk fonds zou ontstaan, enerzijds om te vermijden dat de toegekende kredieten zouden verloren gaan indien ze niet worden geordonnanceerd, anderzijds om een reserve op te bouwen waaruit de Vlaamse Gemeenschaps-

commissie kan putten voor infrastructurele initiatieven. De Gemeenschapsminister gaat akkoord met het lid dat opmerkte dat het belangrijk is dat de voorafname aan een vast percentage zou zijn gebonden.

De Gemeenschapsminister stemt in met de analyse die door een lid werd gemaakt inzake het spanningsveld tussen de lokale en de regionale functies van Brussel. In verband met de visie van een lid dat het weinig zinvol was om eerst te splitsen en nu overleg te plegen, antwoordt de Gemeenschapsminister dat er een tijd is geweest waarin het splitsen belangrijk was om voor de eigen zaak te kunnen opkomen. Het lid verduidelijkt dat de „Vlaams-Vlaamse splitsing” was bedoeld. Daarmee gaat de Gemeenschapsminister akkoord.

Voor de delegatie van bevoegdheden naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie legt de Gemeenschapsminister uit dat de Vlaamse Executieve eerst een nader onderzoek heeft bevolen omdat de formulering zo moeilijk is. De onderzoeksopdracht werd toevertrouwd aan het Instituut Administratie-Universiteit. De delegatie zal decretaal moeten gebeuren, wat de inschakeling van de Vlaamse Raad impliceert. Het is dus niet zo eigenaardig dat de leden van het Adviescomité in het onderzoek worden betrokken. Er zit geen partijpolitieke bedoeling achter.

De Gemeenschapsminister is het ten slotte eens met het lid dat stelde dat doel en filosofie van het Adviescomité erin bestaan de band tussen Vlaanderen en Brussel aan te snoeren. Naar een vierde Gemeenschap mag men geenszins evoluteren.

B. CULTURELE INFRASTRUCTUUR

1. Situering en probleemstelling

Vooreerst dient te worden opgemerkt dat de beleidsbrief ook in ruime mate de problematiek van de culturele infrastructuur aansneet en deze aangelegenheid inhoudelijk onder de bevoegdheid van de heer P. Dewael, Gemeenschapsminister van Cultuur, ressorteert.

Vooraf over de overdracht van bevoegdheden werd grondig van gedachten gewisseld. Ook de verhouding tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschapscommissie kwam uitvoerig aan bod. Artikel 65 van de bijzondere wet van 12 januari met betrekking tot de Brusselse instellingen voorziet ter zake in de mogelijkheid tot overdracht van verordeningbevoegdheden van de Vlaamse Raad naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie. De vraag rees ook hoe de Vlaamse Gemeenschap in het algemeen en de Gemeenschapsminister van Cultuur in het bijzonder deze overdracht zien. Wil de Vlaamse Gemeenschap een aantal gebouwen in eigendom behouden ? Wil de Vlaamse Gemeenschap voor alle gebouwen die een uitstraling hebben die het lokale Brusselse niveau overstijgt een eigen rol blijven spelen ? Verloopt bovenvermelde overdracht niet te traag ? Ziet men reeds klaar in de te hanteren criteria ? Zijn er ook problemen in verband met de gebouwen van de Vlaamse Gemeenschap die een bestemming hebben als onderwijsgebouw ? Welke gebouwen worden van rechtswege aan de ARGO overgedragen ? Hoe ziet de Gemeenschapsminister de evolutie in verband met de culturele infrastructuur en, ruimer gesteld, hoe ziet dezelfde minister het Vlaams cultuurbeleid in de hoofdstad ?

Naar aanleiding van dit punt werd ook dieper ingegaan op de rol van Brussel als stad, als hoofdstad van de Vlaamse

Gemeenschap, als stad met Europese roeping en als hoofdstad van het land. Meer in het bijzonder werd de vraag gesteld wat er gaat gebeuren met Brussel als hoofdstad van de Vlamingen in de groeiende Europese context. Bestaat daarover een plan en wat zijn de inzichten ? Heeft men voldoende rekening gehouden met de groeiende Europeanisering ? Heeft men tenslotte voorzien dat ook de Brusselse structuren vatbaar zouden kunnen zijn voor wijziging, bijvoorbeeld wanneer het Brussels Gewest voor de Franse Gemeenschapscommissie een aantal bijkomende middelen in verband met cultuur zou krijgen ?

2. Inleidende uiteenzetting van de heer P. Dewael, Gemeenschapsminister van Cultuur

Culturele infrastructuur

Vooreerst wil de Gemeenschapsminister nog even het een en het ander op een rijtje plaatsen. De Brusselwet voorziet in artikel 65 de delegatie van verordnungsbevoegdheden als een mogelijkheid, een eventualiteit. Het is dus aan de Vlaamse Raad daar al dan niet op in te spelen en, zo ja, in welke mate en tegen welke snelheid. In het begin bestond de indruk dat men daar nogal gretig wenste gebruik van te maken omdat, wanneer nieuwe instellingen worden gecreëerd, men die ook zo snel mogelijk operationeel wil maken, inhoud en invulling geven. Van meet af aan heeft hij als Gemeenschapsminister van Cultuur gewaarschuwd dit niet al te snel te doen en die zaken niet zonder meer te delegeren. Het is goed dat de Vlaamse Gemeenschap zich zou bezinnen over de rol die men Brussel wil toebedelen. Brussel is en blijft onze hoofdstad en men moet dat vanuit de Vlaamse Gemeenschap op een aantal terreinen blijven invullen. Dit neemt niet weg dat er een aantal zaken zijn die men mettertijd is gaan opbouwen vanuit de Vlaamse administratie en die eigenlijk meer te maken hebben met het invullen van lokale behoeften, bijvoorbeeld de trefcentra. Bij het invullen van lokale cultuurbehoeften is de Vlaamse Gemeenschap niet goed geplaatst om precies te weten welke die behoeften zijn. De Gemeenschapsminister kan zich best voorstellen dat een instrument als de Vlaamse Gemeenschapscommissie dat veel beter zou kunnen doen dan een Vlaams Gemeenschapsminister van Cultuur of een administratie van de Vlaamse Gemeenschap. Er moest een keuze gemaakt worden en het is dan ook goed dat in de Vlaamse Executieve een minister bevoegd is voor Brusselse Aangelegenheden die de coördinerende bevoegdheid ter zake heeft toegewezen gekregen. Deze minister stelde ook, toen over deze aangelegenheid een discussie werd gevoerd binnen de Vlaamse Executieve, dat niet te snel te doen en dat allemaal te coördineren. Dus de uitvoering van artikel 65 zal niet materie per materie worden genomen maar wel globaal. Met de Gemeenschapsminister bevoegd voor Brusselse Aangelegenheden werden opbouwende gesprekken gevoerd. Er was ook contact met het bevoegde lid van het College verantwoordelijk voor Cultuur ten aanzien van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Er werd een inventaris gemaakt van alle goederen die eventueel voor delegatie of voor transfer in aanmerking zouden komen. Er werd een onderscheid gemaakt tussen wat als gebouw eerder een lokale functie vervult en dan best worden overgedragen naar Brussel toe, en wat een culturele infrastructuur is die de grenzen van dat lokale overschrijdt, die een uitstraling heeft naar de gehele Vlaamse Gemeenschap en niet zou mogen worden overgelaten aan Brussel alleen al omdat men dan de navelstreng zou doorsnijden tussen Brussel en de Vlaamse Gemeenschap. Over al die gebouwen kwam men vrij snel tot een consensus zowel wat betreft het lokale aspect als

wat de uitstraling naar Vlaanderen toe betreft. Waar men het minder gemakkelijk over eens is geworden en dat tot op de dag van vandaag altijd een knelpunt is gebleven, is de financiering van dit alles. Als we de „lusten” overdragen moet men ook rekening houden met de „lasten”. Daarover is een bijeenkomst geweest met de verschillende kabinetten. Een onderscheid moet worden gemaakt tussen aan de ene kant de normale werkingskosten van zo een gebouw zoals elektriciteit, verwarming en dergelijke meer ; dat zijn kosten die op dit ogenblik staan ingeschreven en worden betaald op sectie 43 van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap en indien het gebouw zou worden overgedragen aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie zouden deze kosten zonder probleem onmiddellijk kunnen worden getransfereerd naar de dotatie van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Maar dan zijn er van de andere kant nog andere kosten, de normale onderhoudskosten, die een investeringskarakter krijgen. Wanneer men een gebouw overdraagt moet men weten dat na verloop van tijd herstellingen nodig zijn. Daar bestaan objectieve criteria over, gebouw per gebouw, om na te gaan welke kosten en lasten dit met zich meebrengt. Daar is het mogelijk voor de administratie een precieze raming te maken van wat een en ander zou vertegenwoordigen. De derde categorie buiten de dagdagelijkse kosten en buiten de onderhoudskosten van die infrastructuur is het **investeringsprogramma**. Bijvoorbeeld Evere, daar is op dit ogenblik nog geen infrastructuur, nog geen trefcentrum. Bouwt men daar iets of niet ? Dat is dan het toekomstig investeringsbeleid. Als de Vlaamse Gemeenschapscommissie vandaag beslist dat allemaal over te dragen aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie, dan zijn er een aantal toekomstige initiatieven waar misschien nu al rekening moet worden mee gehouden. De eerste categorie, de dagdagelijkse kosten kunnen onmiddellijk worden overgeheveld, over die tweede categorie, de onderhoudskosten met investeringskarakter, en nog meer over het toekomstig investeringsprogramma, zal nog moeten worden gediscussieerd. Men moet dus goed beseffen dat, indien die verantwoordelijkheid wordt overgedragen krachtens artikel 65 van de Brusselwet naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie, deze laatste in de toekomst die lasten en kosten zelf zal moeten dragen. Vandaar dat de Ministers Weckx, Chabert en Geens een onderzoek hebben ingesteld naar een mogelijke fondsvorming. Bovendien zijn er een aantal panden die destijds door de Vlaamse Gemeenschap zijn aangekocht met een culturele bestemming waar nu echter moeilijk een bestemming kan aan worden gegeven. Men zou ze kunnen vervreemden en de opbrengst daarvan zou kunnen dienen om een fonds te spijzen. Uit de inventaris echter bleek dat die opbrengst niet zo veel voorstelt. Die discussie is nog altijd niet afgelopen en men is nog steeds niet tot een concrete oplossing gekomen.

De Gemeenschapsminister besluit : over het gebruik maken van bovenvermeld artikel 65 is men het eens. Een aantal gebouwen en infrastructuur met culturele bestemming zou men gemakkelijk kunnen overhevelen naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Gebouwen met lokale behoeften kunnen beter naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie worden overgedragen en gebouwen met een uitstraling naar de Vlaamse Gemeenschap kunnen best in handen blijven van de Vlaamse Gemeenschap. Wanneer men die inventaris maakt moet men eveneens een inventaris maken van de kosten. Tot op heden blijft de vraag wie wat gaat betalen. Een fondsvorming klinkt dus inderdaad mooi maar op een bepaald moment zal men dus moeten uitmaken op welke manier en met welke middelen zulks kan worden gespijsd.

kritiek dat men treuzelt om die gebouwen over te dragen die in aanmerking komen, Die gebouwen kunnen vandaag worden overgedragen maar bij de Vlaamse Gemeenschapscommissie wil men liever wachten, want wanneer ze die krijgen moeten ze die ook betalen. Dat is de stand van zaken in verband met de culturele infrastructuur.

Als bijlage 3 van dit verslag vindt men een door de Gemeenschapsminister verstrekte voorlopige lijst van mogelijke overdrachten van onroerende goederen van de Vlaamse Gemeenschap naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Een onderscheid werd daarenboven gemaakt tussen

- a) de panden die in aanmerking komen voor overdracht ;
- b) de panden die onderdak verlenen aan verenigingen die een uitstraling hebben die Brussel overschrijdt en die dus in handen zouden blijven van de Vlaamse Gemeenschap ;
- c) de panden die kunnen worden overgedragen en waarvan de opbrengst van de verkoop door de Vlaamse Gemeenschapscommissie kan worden gebruikt om een op te richten fonds te spijzen.

Rol van Brussel

In verband met de rol van Brussel maakt de Gemeenschapsminister een duidelijk onderscheid tussen

- a) Brussel als stad ;
- b) Brussel als hoofdstad van de Vlaamse Gemeenschap ;
- c) Brussel als stad met Europese roeping ;
- d) Brussel als hoofdstad van België.

a) Brussel als stad

De Gemeenschapsminister denkt dat dit duidelijk al datgene omvat wat behoort tot de bevoegdheid van een stad. Centra met een sociaal-culturele functie naar de lokale bevolking toe moeten worden overgedragen naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Van meet af aan heeft hij zijn bereidheid daartoe verwoord. Wanneer de Brusselwet gestemd was werd in functie van dit criterium de lijst opgesteld met de over te dragen gebouwen. De Gemeenschapsminister hoeft met die overdracht niet te talmen. Er is echter wel een aarzeling in hoofde van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Voor de kleine exploitatiekosten is er geen enkel probleem. Er werd ook een sleutel uitgewerkt om na te gaan wat de onderhoudskosten, die wat fundamenteeler zijn, inhouden. Hier staat men al voor ernstige keuzeproblemen. Het is niet zo dat voor al hetgeen reeds bestaat — om nog te zwijgen over het toekomstige investeringsprogramma — men zonder enig probleem die kosten kan uitvoeren. Het investeringsprogramma Vlaamse Gemeenschap laat niet toe die onderhoudskosten probleemloos uit te voeren. Daar moet dus ieder jaar een keuze worden gemaakt met een prioriteitenprogramma. De Vlaamse Gemeenschapscommissie ziet zeer goed in dat wanneer alleen maar dat investeringsprogramma wordt overgedragen er een budgettair probleem ontstaat. Tenslotte is er de culturele infrastructuur — nog steeds in de optiek Brussel als stad — die in sommige gemeenten nog zou moeten worden gebouwd. Met welke middelen kan dit gebeuren ? Men kan de gebouwen en datgene wat vandaag op de begroting van de Vlaamse Gemeenschap staat overdragen. Wanneer men alleen maar dat zal overhevelen, zal men in Brussel zeer snel inzien wat de problemen geweest zijn van de Vlaamse Gemeenschap in het verleden, namelijk het onvoldoende ter beschikking zijn van financiële middelen.

b) Brussel als hoofdstad van de Vlaamse Gemeenschap

Dit is een criterium dat men naar de toekomst toe goed voor ogen moet houden. Men moet vaststellen welke instellingen er in Brussel meer doen dan alleen maar in de lokale behoefte voldoen, maar ook een bepaalde functie hebben naar het hinterland toe. Die navelstreng mag men inderdaad nooit doorknippen want anders gaat men Brussel meer en meer isoleren. Hier gaat het zeer concreet over de „Ancienne Belgique”, de „Beursschouwburg” en meer recent „Het centrum voor Amateurskunsten” in Anderlecht. Deze laatste infrastructuur heeft heel wat financiële middelen opgeslorpt. Prioriteiten in dit verband werden trouwens vastgelegd in het investeringsprogramma van 1990 en van 1991. De architecten zijn soms niet zo snel met het voorleggen van de plannen. Vorig jaar had de Gemeenschapsminister in feite prioriteit willen geven aan de „Beursschouwburg” wat niet mogelijk is gebleken. De Gemeenschapsminister gaf dan voorkeur aan de „Ancienne Belgique” omdat men daar verder stond. En dan is er uiteraard de Gallaitstraat die huisvesting zou gaan bieden voor een aantal verenigingen en vzw's die thans te Brussel in de Visverkopersstraat zijn gevestigd. Het gebouw daar is verkocht en de voorwaarden gingen fors naar omhoog met als gevolg dat het VCVO voorlopig naar Mechelen is verhuisd en zinnens is om later naar de Gallaitstraat te komen. Het „Centrum Derde Leeftijd” blijft en aanvaardt het nieuwe tarief. De derde instelling „Het archief en museum van het Vlaams leven te Brussel” heeft zijn oog laten vallen op „De Markten”. Er was een discussie tussen het lid van het College bevoegd voor cultuur en de Gemeenschapsminister over de vraag of „De Markten” nu een van die instellingen was die al dan niet moest worden overgedragen. Uiteindelijk werd het geplaatst op de inventaris van de over te dragen goederen. Nu blijft nog steeds de vraag of de instelling „Archief en museum” een huisvesting zou kunnen krijgen binnen „De Markten” dan wel een andere moet gaan zoeken. Dat is nog allemaal niet opgelost. Tot hier wat betreft Brussel als hoofdstad.

c) Brussel als stad met Europese roeping

De intenties van de Vlaamse Gemeenschap zijn tot nu toe bescheiden. Men kan dat betreuren, maar het is bescheiden omwille van de investeringsbeperkingen. Als men jaarlijks een keuze moet maken om het normale onderhoud van onze trefcentra te kunnen verzekeren en als men ook al een keuze moet maken in onze prestigieuze culturele instellingen, wat zijn dan nog de mogelijkheden om belangrijke infrastructuur tot stand te brengen met een nationale, zeg maar internationale, uitstraling? Er werden reeds een aantal inspanningen geleverd, met name het gebouw aangekocht in de O.-L.-Vrouw van Vaakstraat dat zal worden gerestaureerd ten behoeve van het Kaaitheater. De kostprijs van de aankoop beliep 3 à 4 miljoen en kortelings zal er een investeringsbeslissing volgen van 20 à 25 miljoen. Een lid maakte ook allusie op de KVS. Naar de normale werking en exploitatie is de KVS veel verder gesprongen dan de stok lang is. De KVS heeft gedurende een aantal jaren een deficit opgebouwd van ongeveer 50 miljoen. Als reden hiervoor wijst men er op de verplichtingen die worden opgelegd ingevolge het theaterdecreet. Dat is natuurlijk maar een deel van de uitleg. Het theaterdecreet bestaat al veel langer dan het deficit van de KVS. De Gemeenschapsminister meent dat men veel te ambitieus en veel te zwaar heeft geprogrammeerd. In deze aangelegenheid heeft hij de Voorzitter van de Vlaamse Executieve en de Gemeenschapsminister bevoegd voor Brusselse Aangelegenheden een onderhoud gevraagd, omdat het probleem met de normale begrotingsmiddelen onoplosbaar is. Het tweede probleem is het gebouw van de KVS dat in feite

eigendom is van de stad Brussel. Deze stad geeft ter zake de intentie te kennen wat zij daarmee wil doen. Er is ook gesproken over de mogelijkheid van dat gebouw, weze het voor de symbolische frank, over te dragen naar de Vlaamse Gemeenschap. Zolang dit niet gebeurt kan men weinig of niets verrichten. Men is dus genoodzaakt te wachten tot de stad Brussel een initiatief neemt.

d) Brussel als hoofdstad van België

De Gemeenschapsminister wil nog even wijzen op die bi-culturele instellingen die tot nu toe onder de voogdij staan van de Minister van Binnenlandse Zaken. Hier gaat het om instellingen met een grote uitstraling, zoals het Paleis voor Schone Kunsten, het Jubelpark en dergelijke meer. Daar moet men ook naar oplossingen zoeken teneinde de gemeenschappen beter aan hun trekken te laten komen. De gemeenschappen zouden moeten betrokken worden bij het beheer van die instellingen. De Vlaamse Gemeenschap deed grote inspanningen om samen met de private sector — bijvoorbeeld de Kredietbank — prestigieuze tentoonstellingen op het getouw te zetten zoals de Azteken en de Inca's. Moet men met de Vlaamse Gemeenschap nieuwe infrastructuur oprichten of zou men, gebruik makend van de bestaande nationale infrastructuur, onze identiteit niet beter moeten etaleren. De Gemeenschapsminister stelt deze vraag omdat hij weet welke grote uitstraling, tot in het buitenland toe, deze prestigieuze tentoonstellingen hebben. Dit is toch ook ten voordele van de Vlaamse Gemeenschap.

Ten slotte maakt de Gemeenschapsminister nog volgende slotbedenking. De laatste tijd is er veel en terecht gepraat over de culturele integratie Vlaanderen — Nederland, ook over de versterking van de rol van de Taalunie. De heer Lubbers, Minister-president van Nederland, was onlangs te gast in de Brusselse Warande. Bij die gelegenheid zou er ook gepraat zijn over het voornemen om te Brussel eventueel een culturele infrastructuur tot stand te brengen, die Vlaanderen zou overstijgen en precies met de Brusselse Europese functie voor ogen misschien een ontmoetingspunt tussen Vlaanderen en Nederland zou kunnen worden. Een aantal economische kringen, bij voorbeeld het VEV, denkt hierover na en voelt daar iets voor. Het VEV-Brussel heeft zijn belangstelling in verband met de hele problematiek meer dan eens bewezen. Het zou wellicht niet slecht zijn, wetende dat onze budgettaire mogelijkheden beperkt zijn, dat er samen met Nederland zou kunnen worden gedacht aan iets prestigieus in verband met cultuur en dit met een participatie vanwege de privé-sector. Verschillende economische kringen hebben daar belangstelling voor. Dit overstijgt een beetje het kader van de voorliggende werkzaamheden, maar men moet ook in die richting kunnen en durven denken. Als de middelen voor de komende jaren dan toch beperkt zijn, moet men creatief zijn teneinde tot bepaalde vormen van partnership met de privé-sector te kunnen komen.

3. Vragen en opmerkingen van de leden

In verband met de culturele infrastructuur vraagt een lid of er ook nog gebouwen zijn waarover betwisting bestaat. Zijn alle panden ook bruikbaar? Indien men bepaalde panden voor lokale behoeften zou overhevelen naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie is het natuurlijk zo dat ook de lasten door deze laatste moeten worden gedragen. Nochtans is dit niet altijd het geval. Hij meent te weten dat in bepaalde panden vzw's actief zijn. Hij vraagt zich af in welke mate die vzw's alleen maar het pand beheren dan wel of zij ook instaan

voor het onderhoud. Als dat niet het geval is, staan zij voor een financiële uitdaging ten overstaan van diegenen die het bruikbare gebouw zouden ter beschikking krijgen.

Voor de panden die ruimer uitstralen dan lokaal zal de Vlaamse Gemeenschap dus verder instaan ; niet alleen voor de uitbating maar ook voor het onderhoud. Quid dan met de programmatie ? Hoe zou die uiteindelijk geschieden ? Voor de panden die niet in aanmerking komen voor overdracht moet men nog een onderscheid maken. Er zijn panden in het bezit van de Vlaamse Gemeenschap en panden die in het bezit zijn of waren van het Ministerie van Openbare Werken. In welke mate zouden deze laatste in de begroting van de Vlaamse Gemeenschap kunnen worden opgenomen, wat zijn de doelstellingen die men met die panden wil bereiken, zowel wat het in stand houden betreft als het aanbod naar de Vlaamse Gemeenschap, en onder welke vorm zou men het beheer ervan zien ?

Een ander lid merkt op dat, wanneer men vanuit Brussel middelen vraagt, men moet opletten. Inderdaad, de infrastructuur en de middelen die men daar heeft moet men niet alleen bekijken in functie van de Brusselse Vlamingen, maar men moet ook rekening houden met het ganse hinterland dat van die infrastructuur gebruik maakt.

Concreet vraagt hij dan welke criteria werden gehanteerd om die infrastructuur toe te wijzen aan de Vlaamse Gemeenschap in haar geheel ofwel aan Brussel 19.

Nog een ander lid wijst er dan op dat reeds is overeengekomen wat van lokaal belang is en wat van niet-lokaal belang. Ook wat de kosten en onderhoud betreft, is men het eens. Wat niet van lokaal belang is, blijft ten laste van de Vlaamse Gemeenschap.

Het lid meent dat er moeilijkheden zouden kunnen ontstaan indien men de gebouwen zou willen uitbreiden, moderniseren of wanneer men een totaal nieuw initiatief zou willen starten. Maar in de eerste fase ziet hij toch geen ernstige problemen bij een overdracht. Vervolgens vraagt hij of de lijst van de mogelijk over te dragen onroerende goederen reeds enig definitief karakter heeft. Kan men daar een transactie over afsluiten ? Is er nadien geen discussie meer mogelijk ?

Wat de eventuele fondsvorming betreft, zijn daar gebouwen bij die niet worden gebruikt door een openbare instelling, of door een vzw ? Zijn daar gebouwen bij die zijn verkrot, verhuurd aan derden of privé-personen ? Zijn er gebouwen bij die waardevol zijn ? Het lid meent dat die gebouwen die nu niet dienstig zijn voor een openbare instelling best uit de lijst worden weggelaten en men ter zake aan fondsvorming zou moeten doen. Er zal dan ook een overeenkomst moeten worden afgesloten over zulk fonds. Het zou immers kunnen gebeuren dat de Vlaamse Gemeenschapscommissie meent recht te hebben op een deel van de opbrengst en dat ook de Gemeenschapsminister van oordeel zou zijn een deel van dat geld nodig te hebben voor zijn eigen programma.

Een ander lid maakt dan nog de volgende twee bemerkingen. Eerst een concrete in verband met de huisvesting van drie verenigingen in Brussel. Het betreft het trefpunt „De Markten”. Dit is een druk bezocht ontmoetingscentrum waar zich een probleem stelt wat de huur van drie verenigingen betreft, met andere woorden voor „Het archief en museum van het Vlaams leven te Brussel”, het „Centrum derde leeftijd” en „Het Vlaams Centrum voor Volksontwikkeling” loopt de huidige huurceel ten einde. Er stelt zich bijgevolg een concreet probleem van nieuwe huisvesting.

In verband met de algemene problematiek, en de verschillende tussenkomsten wijzen daar op, is het niet altijd gemakkelijk te oordelen wat nu enerzijds typisch Brussels is en in aanmerking komt voor overheveling, en wat anderzijds het Brussels niveau overstijgt en bij de Vlaamse Gemeenschap moet blijven. In verband met die supraregionale investeringen werd de laatste vijftien jaar ongeveer 1,5 miljard gespendeerd aan Brusselse infrastructuur door de Vlaamse Gemeenschap. Daarvan ging ongeveer een half miljoen naar supralokale initiatieven zoals de „Ancienne Belgique”, de „Beursschouwburg”, de hoofdstedelijke bibliotheek, enz. De KVS worstelt met zware financiële problemen. Hun gebouw, eigendom van de stad Brussel, moet dringend worden gerenoveerd. Men zoekt naar financiële middelen. Nu bestaat er vanuit het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap een plan om in de komende jaren een aantal punten te versterken, initiatieven te nemen, meer in het bijzonder wat de Zuidkant van Brussel betreft. Vele leden zijn het met de Gemeenschapsminister eens dat het gevaarlijk kan zijn alles over te hevelen naar Brussel. Immers dan moet Brussel alle lasten dragen en clichéert men eigenlijk de bestaande toestand. Als er nieuwe middelen moeten komen naar Brussel zal dat moeten gebeuren vanuit de Vlaamse Gemeenschap. Het is goed dat daar de hefboom blijft voor een aantal belangrijke en vernieuwende initiatieven. Een lid vreest dat indien men gewoon overhevelt er zich op termijn financiële problemen zullen voordoen aangezien de gebouwen moeten worden vernieuwd en aangepast. Ook een dotatie die niet aangepast is naar de toekomst toe, is gevaarlijk. Hoe ziet de Gemeenschapsminister die strategie ? Zijn er plannen ter zake ? Zijn er nieuwe plannen ?

4. Antwoord van Gemeenschapsminister P. Dewael

De Gemeenschapsminister stelt nogmaals duidelijk bereid te zijn, op basis van de inventaris waarover een consensus bestaat, alle lokale centra over te hevelen met inbegrip van al datgene wat op zijn begroting daarvoor voorhanden is. Maar vandaag wordt er een aarzeling vastgesteld bij diegenen die ze in ontvangst moeten nemen, enerzijds omdat de middelen voor het normale onderhoud ontoereikend zijn en anderzijds omdat men niet alleen iets wil verkrijgen maar men naar de toekomst toe ook wil weten op welke manier en met welke middelen de nieuwe infrastructuur, de witte vlekken in Brussel, kunnen worden ingevuld. Vandaar ook de discussie over het fonds.

5. Repliek van de leden

Een lid vraagt of het zo is dat eenmaal de trefcentra zijn overgeheveld naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie, er geen andere tegemoetkomingen vanwege de Vlaamse Gemeenschap meer zijn ? Is het een overdracht in compensatie van financiële middelen, m.a.w. is het een overdracht tegen een bepaalde prijs of gewoon een symbolische overdracht van eigendommen ?

Voor de infrastructuur die de Brusselse grenzen overschrijdt moet de weerslag in de begroting van de Vlaamse Gemeenschap worden teruggevonden. Dan is er ook onmiddellijke controle en toezicht mogelijk.

Ten slotte vraagt hetzelfde lid of het zo is dat er in feite onrechtstreeks nog een extra toelage bestaat voor de lokale infrastructuur door het feit dat de dotatie zal verhogen. Dat zou althans niet het geval zijn voor instellingen buiten Brussel.

6. Aanvullend antwoord van Gemeenschapsminister P. Dewael

De Gemeenschapsminister antwoordt dat men in de komende jaren uiteraard uit de begroting van de Vlaamse Gemeenschap zal moeten kunnen aflezen wat de intenties zullen zijn voor die instellingen die het Brussels niveau overstijgen.

Voor de trefcentra zal het om een formele overdracht gaan, zonder meer. Weliswaar te coördineren en bij voorkeur via een eenmalige uitvoering door de Gemeenschapsminister bevoegd voor Brusselse Aangelegenheden, samen met de andere bevoegde ministers. De overdracht zal zich niet tot het luik cultuur beperken. Binnen de Vlaamse Executieve heeft men trouwens ook gesteld deze overdracht niet in schuifjes te laten verrichten en de Gemeenschapsminister bevoegd voor Brusselse Aangelegenheden ter zake een coördinerende rol toe te vertrouwen. Datgene wat in sectie 43 van de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap wordt voorzien en te maken heeft met de normale exploitatiekosten zal uit de cultuurbegroting worden gelicht. Het ene deel zal worden gevoegd bij de dotatie van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het andere deel zou naar het nog op te richten fonds kunnen worden getransfereerd ten einde voor het onderhoud te kunnen instaan.

Ten slotte preciseert de Gemeenschapsminister dat zijn verklaringen voorwaardelijk zijn, aangezien op het niveau van de Vlaamse Executieve over deze aangelegenheid nog geen definitieve beslissing werd genomen. Het is wel het standpunt dat hij bij de Executieve zal verdedigen.

C. TOEKOMSTPERSPECTIEVEN VAN HET NEDERLANDSTALIG ONDERWIJS

1. Situering en probleemstelling

Vooraf kan er worden op gewezen dat de voorliggende beleidsbrief eveneens de problematiek van het Nederlandstalig Brussels onderwijs aansneet. Er moge tevens worden aan herinnerd dat deze aangelegenheid inhoudelijk onder de bevoegdheid van Gemeenschapsminister D. Coens ressorteert.

Vooraf over de vraag of positief discriminerende maatregelen behoeven onder de vorm voor specifieke **omkadering**normen, werd grondig van gedachten gewisseld. Ook de aanwezigheid van migrantenkinderen en van leerlingen uit taalgemengde gezinnen was een belangrijk aandachtspunt.

Ten slotte ging de belangstelling van het Comité ook uit naar de specifieke situatie met het kunstonderwijs, meer in het bijzonder het muziekonderwijs.

2. Inleidende uiteenzetting van de heer D. Coens, Gemeenschapsminister van Onderwijs

Inzake de problematiek „Onderwijs en Brussel” verstrekt de Gemeenschapsminister de volgende uiteenzetting.

a) Het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap voor Brussel, de hoofdstad van Vlaanderen

Om meerdere redenen is de Gemeenschapsminister **princiep**el voorstander van een integraal Nederlandstalig onder-

wijsbeleid voor Brussel, dit wil zeggen dat voor het Nederlandstalig onderwijs in Brussel dezelfde minimum-lesroosters, dezelfde minimum-leerplannen en dezelfde kwaliteitsnormen gelden als in Vlaanderen, zodat in Brussel en in Vlaanderen dezelfde diploma's worden uitgereikt.

Onderwijs is immers terzelfder tijd de basis en de emanatie van de cultuur van een volk, Zonder een fundamentele eenheid van onderwijs zal de band tussen de Brusselse Vlamingen en Vlaanderen al spoedig zeer los worden, doordat men niet meer put uit dezelfde bron. Daarom, en om de fameuze en gevreesde gewestvorming met drie te voorkomen, is men nooit voorstander geweest van een overdracht van onderwijsbevoegdheden naar de Brusselse instellingen en heeft men steeds gepleit voor een eenheid van onderwijsbeleid, voor gans Vlaanderen, waarvan Brussel een volwaardig, hoewel specifiek, deel uitmaakt.

b) Ruimte voor eigen Brusselse accenten

Dit wil echter niet zeggen dat men geen ruimte wil laten voor een specifiek onderwijs — ook inhoudelijk — in Brussel, integendeel. De minimale eisen inzake lesroosters en leerplannen zijn dermate opgevat dat er nog heel wat ruimte is voor een eigen invulling, vanuit de specifieke Brusselse situatie.

Herhaaldelijk wordt gepleit voor een uitvoerig taalonderwijs in deze Europese smeltkroes. Daartoe bestaat de ruimte. Sommigen zullen deze ruimte misschien te beperkt vinden, doch deze beperking is dan uitsluitend het gevolg van de keuze voor een eenheid van onderwijsbeleid. Kiezen is altijd en onvermijdelijk beperkend.

Het is aan de Brusselse onderwijsinstellingen zelf om de ruimte die geboden wordt in te vullen. Het is aangewezen dat daartoe afspraken zouden worden gemaakt tussen de Brusselse instellingen, opdat de Vlaamse instellingen een versterkt eigen imago zouden verwerven, en daardoor hun aantrekkingskracht verhogen. De Vlaamse Gemeenschapscommissie kan hiervoor de motor zijn.

c) Positieve discriminatie voor Brussel

De eenheid van beleid op inhoudelijk niveau staat geen bijzonder beleid op organisatorisch vlak in de weg. Integendeel, bijzondere organisatiemaatregelen moeten het mogelijk maken dat het Vlaams onderwijs ook voor een Brusselse Vlaming eenvoudig bereikbaar is, zodat hij ten minste dezelfde kansen heeft als de Vlaming buiten Brussel. Dat is gewoon de toepassing van het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel.

Voor de Nederlandstalige scholen in Brussel-Hoofdstad wordt de nood aan aangepaste maatregelen geaccentueerd door de volgende omgevingsfactoren :

- het Vlaams onderwijs moet weerstand kunnen bieden aan de sterke mededinging van het Franstalig onderwijs ;
- de Brusselse Vlamingen vormen een numerieke minderheid die verspreid leeft over het hele hoofdstedelijk gebied (nergens is er een concentratie) ;
- de Vlaamse ingezetenen moeten in Brussel ontplooiingskansen krijgen die gelijkwaardig zijn aan deze geboden door de Franse Gemeenschap ;
- sinds 1979 kent het Nederlandstalig basisonderwijs er een explosie van leerlingen via recuperatie van kinderen uit taalgemengde en zelfs anderstalige gezinnen. Deze winst mag

niet verloren gaan. Het aanbod moet op alle niveaus voldoende aantrekkingskracht blijven uitoefenen op de „recupereerbaren” ;

- weinig van de 19 Brusselse gemeentebesturen leveren, ook op onderwijsgebied, voldoende inspanningen voor hun Vlaamse ingezetenen : 11 organiseren basisonderwijs, 2 secundair onderwijs en amper 1 richt ook hoger onderwijs in. Derhalve moet de Vlaamse Gemeenschap specifieke inspanningen leveren ;

- vanuit zijn hoofdstedelijke functie moet Brussel een voldoende en aantrekkelijk onderwijsaanbod kunnen aanbieden aan het Vlaamse ommeland.

d) Bijzondere maatregelen voor Brussel

De maatregelen voor Brussel zijn gericht op :

1. Creatie en instandhouding van het aanbod, ondanks de lage dichtheid van de populatie :

- aangepaste omkaderingsnormen, wat het aanbod binnen de school moet garanderen ;

- aangepaste rationalisatienormen, wat het aanbod aan scholen moet waarborgen.

Deze maatregelen bestaan op alle niveaus, uitgezonderd op het niveau van het hoger onderwijs. Zij zijn ook voorzien voor de basiseducatie.

2. Kwalitatieve ondersteuning :

De kwalitatieve ondersteuning is vooral gericht op de problematiek van de taalgemengde klassen (klassen met kinderen uit anderstalige gezinnen), en in het bijzonder op de klassen en scholen met een migrantenpopulatie :

- in samenwerking met de Gemeenschapsminister bevoegd voor Brusselse Aangelegenheden : een langlopend onderzoek naar de problematiek van de verwerving van het Nederlands door anderstalige kinderen ;

- betoelaging van het bicultureel onderwijscentrum „De Foyer” ;

- opname van het Brusselse basisonderwijs in het onderwijsvoorrrangsbeleid met als doel taalactivering te stimuleren. Hiervoor werden 32 bijkomende ambten voor het kleuteronderwijs en 31 voor het basisonderwijs gecreëerd ;

- oprichting van de centra voor navorming.

3. Ondersteuning van de werving van leerlingen :

- het peuterplan ;

- de betoelaging van de voor- en naschoolse bewaking ;

- betoelaging van het Vlaams Onderwijscentrum.

e) Acute problemen

1. Ondanks de bijzondere inspanningen, die globaal hierop neerkomen dat de financiering van het Nederlandstalig onderwijs in Brussel à 136% wordt gefinancierd, kunnen bepaalde betrekkingen en zelfs instellingen in moeilijkheden komen. De indruk ontstaat dan dat er onvoldoende gebeurt voor Brussel. Ook in de rest van Vlaanderen doen zich dergelijke problemen voor.

Particuliere problemen mogen niet worden verward met de algemene problematiek. Overbescherming zou ook nade-

lig zijn. Scholen moeten een minimale grootte hebben om te functioneren als school. Een school is immers niet alleen een opleidingsinstituut, maar ook een maatschappelijke organisatie die een voldoende omvang moeten hebben om haar socialiserende functie te waarden. Te veel te kleine scholen zouden bovendien ook negatief kunnen zijn voor het imago van het Vlaams onderwijs in Brussel ;

2. het belang van de schoolgrootte geldt in het bijzonder voor het hoger onderwijs. Het is niet aangewezen ons te laten verleiden tot maatregelen inzake kwantitatieve normen. Bovendien heeft het hoger onderwijs, die naam waardig, gans Vlaanderen als recruiteringsgebied en gelden derhalve een aantal argumenten voor speciale normen niet. Anderzijds is het belangrijk dat het Nederlandstalig hoger onderwijs in Brussel aanwezig is. De recruiteringsmogelijkheid naar Vlaanderen toe moet dus ook reëel zijn ;

3. wat het secundair onderwijs betreft, is er nood aan een verantwoord structuurplan. Dit structuurplan, opgesteld door de Brusselse onderwijsverantwoordelijken, moet het de Vlaamse Gemeenschap mogelijk maken een meer gericht beleid te voeren via onder meer beschermende rationalisatienormen en waarborgen voor omkadering.

Hij besluit met te stellen dat vooral volgende punten belangrijk zijn :

- a. de promotie van het Brussels Nederlandstalig onderwijs in Vlaanderen ;
- b. de imagoverbetering van Brussel in Vlaanderen („Brussel als onveilige en anonieme stad” heeft uiteraard weinig wervingskracht) ;
- c. vooral sociale voorzieningen, waaronder in de eerste plaats huisvesting. Zoniet wordt studeren in Brussel gewoon onbetaalbaar en niet alleen voor de minvermogenen.

3. Vragen en opmerkingen van de leden

Vooreerst verstrekt een lid een kort historisch overzicht over het Nederlandstalig onderwijs in Brussel en in de Brusselse rand. De relatie tussen beide heeft zich in de loop der jaren sterk gewijzigd.

Na de Tweede Wereldoorlog waren er enkel in de Brusselse agglomeratie atheneae, lycea en colleges. De buitengemeenten rond Brussel hadden enkel „middelbare scholen”. Leerlingen uit bijvoorbeeld Tervuren die een volwaardige humaniora wensten te volgen moesten naar de Brusselse scholen toe.

Sedert 1970 werd de nood gevoeld het Vlaams karakter van de Brusselse rand te versterken. Het uitbouwen van volwaardige scholen met volledige opleidingen was hiertoe een voor de hand liggende optie. De „drainage” vanuit de rand had tot gevolg dat de Brusselse scholen tot stilstand kwamen en een gevaar voor de overlevingskansen van deze Nederlandstalige Brusselse scholen opdook. Ten dele werd immers hun recruiteringsgebied afgenomen. Komt daarbij het effect van de denataliteit. De Nederlandstalige Brusselse scholen kwamen in een ongunstige situatie terecht die bijzondere beschermende maatregelen noodzakelijk maakten, wilde men deze scholen laten voortbestaan.

Het gevolg hiervan zou een zekere afgunst kunnen zijn vanwege de instellingen in de rand die niet van dezelfde gunstige normen kunnen genieten. De typische relatie tussen een centrumstad en het omliggende gebied krijgt hierdoor — inzake onderwijs — wel een aparte dimensie.

Een tweede punt uit het betoog van dit lid betreft het feit dat, niettegenstaande de positieve maatregelen ten voordele van het Nederlandstalig Brusselse onderwijs, dit onderwijs de gevolgen draagt van de rationalisatie en besparingen die gedurende de jongste jaren in het onderwijs werden doorgevoerd. Ook Brussel leverde in.

Bij de bespreking van het zogenaamde lentedecreet werd uitvoerig aandacht gevraagd voor de gevolgen van de aanwendingspercentages op de Brusselse scholen. Waar men oorspronkelijk dacht dat slechts 850 uren/leraar zouden verloren gaan, blijkt nu dat er 1080 zijn. Daarenboven zijn er nu ook 50 ambten minder. Bovendien is dit verlies aan ambten ongelijkmatig verdeeld. Het gemeenschapsonderwijs leverde meer in omdat de totale omkadering wegens het veralgemeend VSO hier ruimer was dan in het vrij gesubsidieerd onderwijs waar het VSO nog niet veralgemeend was. De overschakeling naar het eenheidstype had dus zwaardere gevolgen in het gemeenschapsonderwijs.

Hetzelfde lid waarschuwt verder voor het cumulatief effect van de jaarlijkse vermindering van de aanwendingspercentages. Dit zou uiteindelijk leiden tot een vershraling van het Nederlandstalig onderwijsaanbod in Brussel en het geheel onaantrekkelijk maken. Het lid wil daarom pleiten voor een moratorium voor het Brussels onderwijs mits er een structuurplan komt om geen onaanvaardbare situaties te laten ontstaan.

Ten slotte wil nog hetzelfde lid de aandacht vestigen op de zeer netelige positie waarin zich het Instituut Buls-Funck bevindt. Het betreft hier een officieel gesubsidieerde school die een normaalafdeling en een secretariaatsafdeling omvat. Reeds jaren stellen zich voor deze school problemen omdat zij de leerlingennorm niet haalt. De stad Brussel besliste destijds de school financieel te steunen tot de norm terug zou worden gehaald. Nu Brussel op zijn stadsbegroting moet besparen is het risico zeer reëel dat de extra steun voor het Buls-Funck Instituut wordt verminderd zoniet wegvalt. Hierdoor komt het voortbestaan van wat volgens het lid het sluitstuk van het Nederlandstalig onderwijs te Brussel is in het gedrang. Er is immers een organische band tussen het Instituut Buls-Funck en de basisscholen van de Brusselse gemeenten. Men mag in geen geval op dit sluitstuk besparen.

De zorg van het lid wordt door andere leden volmondig gedeeld. Daarenboven nemen deze leden de gelegenheid te baat te nemen om nog eens de situatie van het Nederlandstalig kunstonderwijs aan te kaarten. Ook voor het kunstonderwijs moet in specifieke normen worden voorzien om de Nederlandstaligen hetzelfde aanbod te bieden als de anderstaligen.

De door Gemeenschapsminister medegedeelde tabel met de leerlingaantallen van de muziekacademies voor de jaren 1989 en 1990 (zie bijlage 4) toont aan dat de schade beperkt blijft. Dit neemt niet weg, aldus het lid, dat er toch een verzwakking is en dat de Nederlandstalige afdelingen het met heel wat minder middelen moeten stellen.

Een lid verwijst dienaangaande naar de resolutie van de Vlaamse Gemeenschapcommissie. De situatie is genoegzaam bekend.

Spreker wenst eveneens uitvoerig in te gaan op de problematiek van het Instituut Buls-Funck. Vanuit de Vlaamse Gemeenschapcommissie werd dienaangaande reeds contact opgenomen met de Voorzitter van de Brusselse Executieve om te wijzen op de eventuele gevolgen van het besparingsplan van de stad Brussel voor het Instituut Buls-Funck, **Dit**

instituut komt in een negatieve spiraal terecht omdat het elk jaar opnieuw in het ongewisse wordt gelaten omtrent de mogelijkheid om in de maand september nog te kunnen starten. Dit heeft uiteraard een nadelig effect op het leerlingenaantal. Wegens de besparingsplannen van de stad Brussel die een deel van de kosten van het instituut draagt, dreigt de school definitief te moeten sluiten. Vandaar dat alle invloed moet worden aangewend om de stad Brussel ertoe te bewegen haar besparing niet te zoeken bij het Instituut Buls-Funck. Een eerste onderhoud met de Brusselse Executievevoorzitter bracht nog geen oplossing. Het lid wenst dat de stad Brussel verder haar bijdrage levert om de school in leven te houden. Hij suggereert dat ook de Vlaamse Gemeenschap een bijdrage zou leveren om de reddingsoperatie haalbaar te maken.

Vervolgens vraagt een ander lid hoe de Gemeenschapsminister het structuurplan voor het secundair onderwijs ziet, waarvan melding werd gemaakt in zijn uiteenzetting. Wie stelt dit structuurplan op ? De Vlaamse Gemeenschapscommissie ? Hoe moet het verder met de omkaderings- en rationaliseringsnormen in het Brussels Nederlandstalig onderwijs ?

Wat de muziekacademies betreft wil het lid op zijn beurt ook wijzen op de cijfertabel (bijlage 4) waaruit blijkt dat de situatie minder zwartgallig is dan eerst gevreesd. De leerlingenaantallen dalen niet drastisch.

Verder doet hij een oproep tot de leden om het Adviescomité Brussel niet te laten ontaarden in een klaagnummer voor individuele dossiers. Dit kan de bedoeling van dit Comité niet zijn.

Ten slotte wijst een vorig lid op de substantiële bijdrage van de Gemeenschapsminister in het Vlaams beleid voor Brussel. De voorliggende beleidsbrief wijst uit dat de bijdrage van de Vlaamse Gemeenschap aan het Vlaams onderwijs in Brussel-Hoofdstad 8,6 miljard bedraagt. Binnen de totale begroting van onderwijs vertegenwoordigt het Brussels luik 5,3 % , terwijl de leerlingen die in het Nederlandstalig onderwijs schoollopen slechts 3,9 % van de totale Vlaamse schoolpopulatie uitmaken.

Op deze laatste bemerking repliceert een lid dat de interpretatie van cijfers en statistieken enig gevaar inhoudt, vooral omdat in de bedragen ook de toelage voor universiteiten zit. Dit veroorzaakt uiteraard een grote scheeftekening, gezien het grote verschil in werkingskosten tussen de universiteiten en het algemeen onderwijs. Wanneer men de universiteitstoeelagen niet meerekent komt men voor het algemeen onderwijs tot een verhouding van 4,2 % voor de middelen t.a.v. 3,9 % van de schoolbevolking.

Wat de kunstacademies betreft lijdt het ten slotte geen twijfel dat de gemeentelijke kunstacademies achteruit boeren. Overigens is de overhandigde tabel die enkel een jaaroverzicht geeft nietszeggend. De evolutie van jaar tot jaar zou veel sprekender zijn.

3. Antwoord van Gemeenschapsminister D. Coens

De Gemeenschapsminister verklaart dat toch niet kan worden miskend dat vanuit de Vlaamse Gemeenschap extra aandacht en middelen gaan naar het Nederlandstalige onderwijs te Brussel. Hij wijst erop dat althans de Franstaligen dit zeer goed weten.

Verder doet hij opmerken dat de rationalisatie zich in Brussel sterk doet voelen omdat men er veel soepeler was met afwijkingen. Wat de omkaderingsnormen betreft wijst

de Gemeenschapsminister op de wellicht eenmalige 0,6 % besparing gecumuleerd met de 1,2 % wegens denataliteit zodat voor het schooljaar 1990-1991 de normen slechts voor 98,2 % werden uitgevoerd. Kortelings wordt beslist, in functie van de budgettaire mogelijkheden, welk uitvoeringspercentage wordt gegeven aan de omkaderingsnormen voor volgend schooljaar. Deze zullen dan zo spoedig mogelijk kenbaar worden gemaakt. Hierbij kan nog worden gezegd dat de denataliteitstrend minder blijkt te zijn dan eerst gevreesd.

De Gemeenschapsminister geeft wel toe dat de Brusselse inrichtende machten en de Brusselse gemeenten, inbegrepen de stad Brussel, meer inspanningen doen naar de Franstaligen toe. De Vlaamse Gemeenschap kan hier niet systematisch de scheeftrekkingen compenseren.

In die context is het vaak moeilijk om het onmogelijke nog in stand te houden. Men zou, wat in casu het Instituut Buls-Funck betreft, kunnen argumenteren dat er niet per se een normaalschool moet zijn in Brussel. Dit neemt niet weg dat de Gemeenschapsminister overtuigd is van de historische en sociologische betekenis van het Instituut Karel Buls voor het Nederlandstalig basisonderwijs in Brussel. Hij volgt het dossier en de contacten met de stad Brussel van nabij op. Er mag inderdaad geen blijvende onzekerheid zijn. Dit is inderdaad nefast.

Wat het aangekondigde structuurplan voor het onderwijs betreft, verduidelijkt de Gemeenschapsminister dat dit zou moeten worden opgesteld met medewerking van de inrichtende machten. Het moet vooruitzien tot ten minste het jaar 2.000 en de grote lijnen bevatten van de onderwijsbehoeften van de Vlaamse Gemeenschap in Brussel met inachtneming van de vrije keuze, een verantwoorde spreiding over de agglomeratie en een verantwoorde dimensionering.

III. AANBEVELINGEN

Na een zeer grondige gedachtenwisseling en tot slot van de bespreking formuleert het Adviescomité Brussel de volgende aanbevelingen over het beleid van de Vlaamse Executieve ten aanzien van Brussel-Hoofdstad :

„1. De nieuwe institutionele structuren te Brussel, die bijgedragen hebben tot de participatie van de Brusselse Vlamingen aan het beleid van het hoofdstedelijk gebied, betekenen de bevestiging van de band tussen de Brusselse Vlamingen en de overige Vlamingen in de Vlaamse Gemeenschap.

2. Brussel is de hoofdstad van ons land en van de Vlaamse Gemeenschap, een multiculturele stad met Europese roeping. Investeren in mensen, onderwijs en cultuur in Brussel, is een blijvende opdracht voor de hele Vlaamse Gemeenschap.

3. De Vlaamse Raad zal er bij de uitoefening van zijn decretale en begrotingstaken voor zorgen dat aan deze relatie met Brussel een passende invulling wordt gegeven, rekening houdend met de algemene beleidslijnen van de Vlaamse Gemeenschap en met de specifieke noden en omstandigheden in Brussel.

4. Brussel heeft een grote betekenis voor de hele Vlaamse Gemeenschap,

Brussel heeft daarenboven een supraregionale en internationale uitstraling. Daar kan Vlaanderen zijn voordeel mee doen. Daarom zal een promotiebeleid worden gevoerd om de Vlamingen meer vertrouwd te maken met Brussel en het

imago van de hoofdstad positiever te maken. Daarbij zullen ook initiatieven worden genomen om het gebruik van het Nederlands in Brussel te bevorderen.

5. De Vlaamse Gemeenschapscommissie is de instelling bij uitstek voor de lokale noden en behoeften van de Vlaamse Brusselaars. Haar bevoegdheden en middelen moeten voortdurend worden aangepast aan de nieuwe doelstellingen.

6. De Vlaamse Raad moet erop toezien dat er eenheid en samenhang is in het beleid van Vlaanderen ten aanzien van Brussel.

Door integraal deel uit te maken van de ene grote Vlaamse Gemeenschap, kunnen de Brusselse Vlamingen voldoende kracht en dynamisme vinden om eigen accenten te leggen naar gelang van de specifieke Brusselse omstandigheden. Er zijn positieve acties nodig om de Brusselse Vlamingen ten minste evenveel en even goede voorzieningen te geven als de rest van Vlaanderen. Dit aanbod van kwaliteitsvoorzieningen moet de Brusselse Vlamingen de mogelijkheid bieden om de concurrentie met de Franstalige initiatieven aan te kunnen.

De positieve acties moeten eveneens bijdragen tot de uitbouw van de hoofdstedelijke en regionale centrumfuncties ten bate van Vlaanderen als geheel, en Vlaams Brabant in het bijzonder.

7. Inzake de culturele infrastructuur dringen we aan op een spoedige overdracht van de gebouwen die nodig zijn voor lokale culturele activiteiten van de Vlamingen in Brussel.

Deze overdracht moet gepaard gaan met de overheveling van voldoende middelen om de culturele infrastructuur optimaal te laten werken, in stand te houden of te renoveren en, zo nodig, nieuwe en beter aangepaste infrastructuur te verwerven en ter beschikking te stellen.

8. Het onderwijs speelt in het geheel van de Brusselse voorzieningen een cruciale rol. De kwaliteit van dit onderwijs kan niet los worden gezien van de lokale concurrentie van het Franstalig onderwijs, van de rol die Brussel ook speelt en moet spelen voor Vlaams Brabant, van de strategische functie van Brussel in het kader van de Europese onderwijsprogramma's.

Daarom dienen de bijzondere inspanningen voor het behoud en de kwaliteitsverbetering van de Nederlandstalige onderwijsvoorzieningen in Brussel te worden gehandhaafd en, waar nodig, opgedreven.

Met het oog op het behoud van de waaier van studierichtingen in het secundair onderwijs is er behoefte aan een rustpauze en aan een Brussels onderwijsstructuurplan, dat oog moet hebben voor de nodige stimuli om de doelstellingen van dit plan te verwezenlijken.

Gelet op de bij uitstek multiculturele omgeving is ook het handhaven en uitbouwen van het bicultureel onderwijs te Brussel noodzakelijk.

In het Nederlandstalige HOBU-onderwijs te Brussel doet zich vooral de behoefte gevoelen aan adequate sociale voorzieningen.

9. Op het domein van de persoonsgebonden aangelegenheden moeten bijzondere inspanningen worden geleverd in verband met de kwaliteitsondersteuning en moet een aanbod worden uitgebouwd, dat aangepast is aan de noden van een grootstedelijk en multicultureel milieu. De persoonsgebon-

den infrastructuur met een lokale functie dient overgeheveld te worden naar de VGC. Deze overdracht moet gepaard gaan met de overheveling van voldoende middelen om deze infrastructuur optimaal te laten werken, in stand te houden of te renoveren en, zo nodig, om infrastructurele lacunes op te vullen. De onderlinge samenwerking en netwerkvorming tussen de verschillende Nederlandstalige voorzieningen moet worden gestimuleerd, onder meer rond de thuisverzorging, het ambulant welzijnswerk en de geestelijke gezondheidszorg. Er zal desgevallend met tweetalige of Franstalige voorzieningen worden samengewerkt op voorwaarde dat de Vlamingen gelijke kansen krijgen en als volwaardige partners worden aanvaard.

10. De Vlaamse Gemeenschap zal er tevens dienen over te waken dat de initiatieven door hun omvang en vestiging bijdragen tot de leefbaarheid van Brussel. Een leefbaar hoofdstedelijk gebied is immers niet alleen belangrijk voor de Brusselaars zelf. Het kan ook bijdragen tot een vermindering van de druk op het hinterland, Vlaams Brabant.”

Deze aanbevelingen worden door de negen aanwezige leden eenparig aangenomen.

De Verslaggever,

R. GARCIA

De Voorzitter,

E. VAN ROMPUY

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Demografie

1. Evolutie van de bevolking tussen 1709 en 1990
  2. Binnenlandse migraties naar en vanuit Brussel-Hoofdstad
  3. Bevolking naar leeftijdsklasse voor het Rijk en het Brussels Gewest (1961, 1970, 1981, 1989)
  4. Bevolking naar leeftijdscategorie per gemeente
  5. Evolutie van de bejaardenpopulatie voor het Brussels Gewest
  6. Bejaardenbevolking naar geslacht voor het Rijk en het Brussels Gewest (%)
  7. Bejaardenbevolking naar leeftijdscategorie en nationaliteit voor het Brussels Gewest
  8. Aantal 0 - 3 jarigen in de Brusselse Agglomeratie (1989)
  9. Aantal Belgen en vreemdelingen naar leeftijdsklasse in het Brusselse Gewest
  10. Totale bevolking naar nationaliteit en geslacht voor het Rijk en het Brussels Gewest
  11. Bevolking naar nationaliteit in het Brusselse Gewest per gemeente (1 maart 1981 en 1 januari 1990)
-

Tabel 1 : Evolutie van de bevolking in de Brusselse gemeenten tussen 1709 en 1990
(Op basis van de huidige gemeentegrenzen)

	709	1800	1831	1846	1856	1866	1880	1890	1900	1910	1920	1930	1947	1961	1970	1981	1990
Anderlecht	1.206	1.929	3.510	5.966	7.465	11.580	22.812	32.311	47.929	64.137	67.038	80.046	85.412	94.677	103.796	94.764	89.410
Oudergem	344	634	1.077	1.438	1.545	1.602	2.434	3.277	4.085	7.520	9.10s	14.090	18.640	27.600	36.546	30.415	29.197
Berchem	166	245	509	672	636	765	1.102	1.266	1.845	3.022	5.851	7.359	11.180	15.867	19.087	198.719	18.570
Brussel	40.000	70.000	103.386	131.197	159.809	169.311	183.315	205.096	218.623	218.969	203.058	200.433	184.838	170.489	161.080	139.678	136.861
Etterbeek	349	956	1.718	2.369	2.893	4.611	11.753	17.735	20.838	33.227	39.813	45.328	50.040	52.837	51.030	44.218	39.712
Evere	163	797	1.007	1.377	1.457	1.537	2.206	2.786	3.892	6.031	7.192	10.016	15.277	22.460	26.957	30.520	29.709
Vorst	422	502	993	1.324	1.456	2.184	4.182	5.885	9.509	24.228	31.152	39.594	47.370	51.503	55.135	503.607	47.211
Ganshoren	136	402	665	1.015	1.040	1.119	1.584	2.098	2.872	4.191	4.451	5.527	9.092	15.346	21.147	21.445	20.594
Elsene	1.000	1.645	4.483	14.251	19.371	23.210	36.324	44.497	58.615	72.991	81.245	83.912	90.711	94.211	86.450	75.723	73.209
Jette	266	785	1.297	1.981	2.048	2.262	4.712	6.635	10.053	14.782	16.109	22.226	29.484	34.927	40.013	40.109	38.852
Koekelberg	378	800	1.668	2.198	2.863	3.554	4.893	6.272	10.650	12.750	12.502	13.906	15.103	16.442	17.570	16.643	16.094
Molenbeek	690	1.380	4.092	13.065	15.994	24.333	41.737	48.723	58.445	72.783	71.225	64.775	63.922	63.528	68.411	70.850	68.915
St.-Gillis	482	663	1.986	4.138	5.569	9.922	33.124	40.289	51.763	63.140	64.814	64.116	61.396	55.101	55.055	46.076	43.592
St.-Joost	595	1.095	2.911	14.048	17.149	21.915	28.052	29.709	32.140	31.865	31.843	30.917	28.155	24.463	23.633	20.381	21.535
Schaarbeek	800	1.131	1.953	6.211	10.638	18.710	40.784	50.826	63.508	82.480	101.526	118.722	123.671	117.180	118.950	106.754	104.884
Ukkel	1.108	1.931	4.699	6.372	6.932	7.812	10.744	13.400	18.034	26.979	32.056	43.322	56.156	71.725	78.909	76.004	75.434
Watermaal-Bosv.	754	1.389	2.360	2.512	2.340	2.232	3.658	5.084	6.520	8.613	10.096	16.138	19.683	23.488	25.123	24.880	24.971
St.-Lambrecht-W.	262	752	1.000	1.182	1.249	1.325	1.660	2.298	3.468	8.883	11.300	18.244	26.344	38.202	47.360	48.801	48.283
St.-Pieters-W.	314	737	1.008	1.318	1.300	1.336	1.634	1.976	2.686	5.307	8.072	13.512	18.455	32.749	40.884	40.686	38.487
(Brusselse vijfhoek)		(66.297)	(99.522)	(123.874)			(159.374)							(61.993)	(54.309)		
Totaal	49.390	87.773	140.322	211.634	260.754	309.321	463.710	520.163	626.075	761.898	806.451	892.183	955.929	1.022.793	1.075.136	997.293	965.520

* Bron : POULAIN M. en DUCHENE J., Dynamique démographique de la population des communes Bruxelloises de 1971 à 2001, U.C.L. 1984 + Rijksregister bevolkingstoestand 1.1.90.

Tabel 2 : Binnenlandse migraties naar en vanuit Brussel-Hoofdstad (aantal personen)

	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Inwijking (in Brussel-Hoofdstad)															
vanuit Halle-Vilvoorde	6.458	6.509	6.536	6.616	6.399	7.058	6.990	7.114	7.241	7.144	7.382	7.329	6.834	7.036	7.045
vanuit Nijvel															
(arrondissement)	2.888	2.899	3.048	2.919	3.107	3.343	3.241	3.644	4.016	3.707	3.966	4.085	4.198	3.879	3.761
Totaal (België)	22.953	23.193	22.486	22.187	22.826	22.859	22.181	22.538	22.872	21.678	22.238	22.816	22.203	22.303	22.184
Uitwijking (vanuit Brussel-Hoofdstad)															
naar Halle-Vilvoorde	11.615	12.814	12.349	12.804	12.823	12.505	11.173	10.756	10.232	9.931	9.942	8.707	9.350	9.714	9.539
naar Nijvel	6.764	7.206	7.088	7.691	7.827	7.623	7.193	6.957	5.740	5.513	5.368	5.190	5.056	5.389	5.654
Totaal (België)	33.430	35.913	34.738	35.193	35.973	34.524	31.732	31.142	28.259	26.745	26.440	24.694	25.119	26.158	26.217
Migratiesaldo (van Brussel-Hoofdstad)															
met betrekking tot :															
Halle-Vilvoorde	-5.157	-6.305	-5.813	-6.188	-6.424	-5.447	-4.183	-3.642	-2.991	-2.487	-2.560	-1.378	-2.516	-2.678	-2.494
Nijvel	-3.876	-4.318	-4.040	-4.772	-4.720	-4.280	-3.952	-3.313	-1.724	-1.806	-1.402	-1.105	-858	-1.510	-1.893
Vlaamse Gewest	-6.150	-7.662	-7.057	-7.414	-7.432	-5.761	-4.525	-4.003	-3.240	-3.003	-4.245	-2.199	-3.234	-2.879	-2.570
Waaalse Gewest	-4.327	-5.058	-5.195	-5.591	-6.715	-5.904	-5.026	-4.601	-2.147	-2.064	+43	+321	+976	-976	-1.463
Totaal (België)	-10.477	-12.720	-12.252	-13.006	-14.147	-11.665	-9.551	-8.604	-5.387	-5.067	-4.202	-1.878	-2.916	-3.855	-4.033

Bron : Nationaal Instituut voor de Statistiek ; Poulain (1984).

Tabel 3 : Bevolking naar leeftijdsklasse voor het Rijk en het Brusselse Gewest in 1961, 1970, 1981 en 1989 (per 31.12. behalve 31.03.1981)

(Percentage en index 100 = 1961)

		V.T. 1961		V.T. 1970		V.T. 1981		R.R. 1989	
		%	Index	%	Index	%	Index	%	Index
0 - 14	Brussel-Hoofdstad	18,1	100	19,3	112	17,4	93	17,3	90
	Rijk	23,9	100	23,5	104	20,0	90	18,1	82
15-64	Brussel-Hoofdstad	66,8	100	64,7	102	65,1	95	65,3	92
	Rijk	63,9	100	62,0	104	65,6	110	67,1	114
65 +	Brussel-Hoofdstad	15,1	100	16,0	112	17,5	113	17,4	108
	Rijk	12,2	100	13,4	115	14,4	126	14,8	131

Bron : N.I.S. ; Rijksregister en verwerking Mens en Ruimte.

Tabel 4 : Totale bevolking naar leeftijdscategorie, per gemeente van het Brusselse Gewest

Gemeente	Tot. bev.	-14 j.	15-64 j.	+65 j.	Sencoef.	Depcoef.	%	-14 j.	%	15-64	% 65+
Anderlecht	89.410	15.156	57.938	16.316	107.65	54.32	16,9	64,8	18,3		
Brussel	136.861	25.413	89.577	21.871	86.06	52.79	18,6	65,6	15,9		
Elsene	73.209	10.111	50.388	12.710	125.70	45.29	13,8	68,8	17,4		
Etterbeek	39.712	6.096	26.156	7.460	122.38	51.83	15,4	65,9	18,8		
Evere	29.709	4.703	19.714	5.292	112.52	50.70	15,8	66,4	17,8		
Ganshoren	20.594	2.750	13.103	4.741	172.40	57.17	13,4	63,6	23,0		
Jette	38.852	5.711	25.032	8.109	141.99	55.21	14,7	64,4	20,9		
Koekelberg	16.094	2.816	10.083	3.195	113.46	59.62	17,5	62,7	19,9		
Oudergem	29.197	4.586	19.000	5.611	122.25	53.67	15,7	65,1	19,2		
Schaarbeek	104.884	20.995	67.745	16.144	76.89	54.82	20,0	64,6	15,4		
St.-Ag.-Berchem	18.570	2.865	12.133	3.572	124.68	53.05	15,4	65,3	19,2		
St.-Gillis	43.592	7.814	29.939	5.839	74.72	45.60	17,9	68,7	13,4		
St.-J.-Molenbeek	68.915	14.642	43.761	10.512	71.79	57.48	21,2	63,5	15,3		
St.-Joost-t-Noode	21.535	4.995	14.023	2.517	50.39	53.57	23,2	65,1	11,7		
St.-Lambr.-Woluwe	48.283	7.759	31.394	9.130	117.67	53.80	16,1	65,0	18,9		
St.-Pieters-Woluwe	38.487	6.597	25.084	6.806	103.17	53.43	17,1	65,2	17,7		
Ukkel	75.434	11.879	44.103	14.452	121.66	53.62	15,7	65,1	19,2		
Vorst	47.211	8.447	30.149	8.615	101.99	56.59	17,9	63,9	18,2		
Watermaal-Bosvoorde	24.971	3.986	16.376	4.609	115.62	52.49	16,0	65,6	18,4		
Totaal	965.520	167.321	630.698	167.501	100.11	53.09	17,3	65,3	17,4		

Bron : Rijksregister, toestand 31.12.89 en verwerking Mens en Ruimte.

* Sencoef. = seniliteitscoëfficiënt :

$$\frac{(65+ \times 100)}{(14-)} \quad \begin{array}{l} \text{aantal personen ouder dan 65 jaar} \\ \text{per} \\ \text{100 jongeren van minder dan 14 jaar} \end{array}$$

* Depcoef. = dependentiecoëfficiënt :

$$\frac{((65+) + (14-) \times 100)}{(15-64)} \quad \begin{array}{l} \text{aantal niet-actieven} \\ \text{per 100 actieve personen} \end{array}$$

Tabel 5 : Evolutie van de bejaardenpopulatie voor het Brussels Gewest
(A.C. en %)

	60+		65+		85+		Alle leeftijden	
1970	98.732	22,2 %	172.377	16,0 %	10.606	1,0 %	1.075.136	100,0 %
1981	222.236	22,3 %	175.122	17,5 %	14.701	1,5 %	997.293	100,0 %
1989	220.700	22,9 %	167.501	17,4 %	18.887	2,0 %	965.520	100,0 %

Bron : N.I.S., Volkstelling 1970, 1981 ; Rijksregister 1989 en verwerking Mens en Ruimte.

Tabel 6 : Bejaardenbevolking naar geslacht voor het Rijk
en het Brusselse Gewest (%)

	Het Rijk				Brusselse Gewest			
Geslacht	60 +	65 +	85 +	Alle lft.	60 +	65 +	85 +	Alle lft.
Mannen	41,6 %	39,4 %	26,2 %	48,9 %	37,9 %	35,5 %	22,6 %	47,1 %
Vrouwen	58,4 %	60,6 %	73,8 %	51,1 %	62,1 %	64,5 %	77,4 %	52,9 %
Totaal	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Bron : Rijksregister, toestand 31.12.1989 en verwerking Mens en Ruimte.

Tabel 7 : Bejaardenbevolking naar leeftijdscategorie en nationaliteit
voor het Brusselse Gewest (A.C. en %)

Nationaliteit	60+		65+		85+		Totale bevolking	
Belgen	200.946	91,0 %	155.496	92,8 %	17.805	94,3 %	696.799	72,2 %
Vreemdelingen	19.754	9,0 %	12.005	7,2 %	1.082	5,7 %	965.520	27,8 %
Totaal	220.700	100,0 %	167.501	100,0 %	18.887	100,0 %	965.520	100,0 %

Bron : Rijksregister, toestand 31.12.89 en verwerking Mens en Ruimte.

Tabel 8 : Aantal 0 - 3 jarigen in de Brusselse agglomeratie 1989
0 - 3 jarigen

	Belgen	Vreemd.	Totaal	Totaal %	% vreemd.
Anderlecht	2.051	1.165	3.216	8,8	36,2
Oudergem	876	129	1.005	2,8	12,8
St. -Agatha-B .	514	100	614	1,7	16,2
Brussel	2.941	2.629	5.570	15,2	47,2
Etterbeek	1.018	431	1.449	4,0	29,7
Evere	863	191	1.054	2,9	18,2
Vorst	1.086	771	1.857	5,1	41,5
Ganshoren	566	90	656	1,8	13,7
Elsene	1.698	793	2.492	6,8	31,8
Jette	1.031	232	1.263	3,4	18,3
Koekelberg	380	258	638	1,7	40,4
St.-Jans-Mol.	1.473	1.744	3.217	8,8	54,2
St.-Gillis	849	947	1.796	4,9	52,7
St.-Joost-t.N	291	833	1.124	3,1	74,1
Schaarbeek	2.272	2.216	4.488	12,2	49,4
Ukkel	1.847	365	2.212	6,1	16,5
Watermaal-Bos.	729	106	835	2,3	12,7
St.-Lam.-Woluwe	1.387	287	1.674	4,6	17,1
St.-P.-Woluwe	1.114	262	1.376	3,8	19,0
Totaal	22.986	13.549	36.535	100,0	37,1

Bron : Rijksregister ; Verwerking Mens en Ruimte

Tabel 9 : Aantal Belgen en vreemdelingen naar leeftijdsklasse
in het Brusselse Gewest (A.C. en %)

	Belgen		Vreemdelingen		Totaal	
0-14	98.732	14,2 %	68.589	25,5 %	167.321	17,3 %
15 - 64	442.571	63,5 %	188.127	70,0 %	630.698	65,3 %
65 +	155.496	22,3 %	12.005	4,5 %	167.501	17,4 %
Totaal	696.799	100,0 %	268.721	100,0 %	965.520	100,0 %

Bron : Rijksregister, toestand 31.12.1989 en verwerking Mens en Ruimte.

Tabel 10 : Totale bevolking naar nationaliteit en geslacht voor het Rijk
en het Brussels Gewest (% en A.C.)

Geslacht	Het Rijk				Brusselse Gewest			
	Belgen		Vreemdelingen		Belgen		Vreemdelingen	
Mannen	4.385.078	48,4 %	475.865	53,9 %	314.415	45,1 %	139.963	52,1 %
Vrouwen	4.681.948	51,6 %	406.697	46,1 %	382.384	54,9 %	128.758	47,9 %
Totaal	9.067.026	100,0 %	882.562	100,0 %	696.799	100,0 %	268.721	100,0 %

Bron : Rijksregister, toestand 31.12.89 en verwerking Mens en Ruimte.

Tabel 11 : De bevolking naar nationaliteit, Brussel, de 19 gemeenten.
Toestand op 01.03.1981 en op 01.01.1990

	1981						1990					
	Belgen			Totaal			Belgen			Totaal		
	AC	%	EEG-vreemd	AC	%	Niet EEG-vreemd	AC	%	EEG-vreemd	AC	%	Niet EEG-vreemd
Anderlecht	74.570	78,7	11.857	12,5	8.337	8,8	67.138	75,2	11.506	12,9	10.587	11,9
Brussel-Hoofdstad	97.723	70,0	20.073	14,4	21.882	15,6	88.727	64,9	18.709	13,7	29.270	21,4
Elsene	55.687	73,5	10.758	14,2	9.278	12,3	50.696	69,3	11.709	16,0	10.723	14,7
Etterbeek	35.081	79,3	5.421	12,3	3.716	8,4	29.837	75,3	5.001	12,6	4.803	12,1
Evere	27.550	90,3	1.827	6,0	1.143	3,7	25.906	87,3	1.846	6,2	1.933	6,5
Ganshoren	19.537	91,1	1.318	6,1	590	2,8	18.669	90,7	1.169	5,7	743	3,6
Jette	36.210	90,3	2.351	5,9	1.548	3,8	33.933	87,5	2.313	6,0	2.523	6,5
Koekelberg	12.902	77,5	1.544	9,3	2.197	13,2	11.839	73,5	1.559	9,7	2.698	16,8
Oudergem	27.253	89,5	2.075	6,8	1.107	3,6	25.507	87,5	2.312	7,9	1.324	4,5
Schaarbeek	71.230	66,7	12.888	12,1	22.636	21,2	66.036	63,0	12.738	12,2	25.994	24,8
St.-Agatha-Berchem	17.048	91,1	927	4,9	744	4,0	16.610	89,5	1.083	5,8	873	4,7
St.-Gillis	25.013	54,3	12.688	27,5	8.375	18,2	22.615	51,9	12.247	28,1	8.717	20,0
St.-Jans-Molenbeek	49.819	70,3	8.719	12,3	12.312	17,4	43.047	62,5	8.731	12,7	17.126	24,8
St.-Joost-ten-Node	10.648	52,2	3.217	15,8	6.516	32,0	9.321	43,3	2.983	13,9	9.207	42,8
St.-Lambrechts-W.	42.176	86,4	4.291	8,8	2.334	4,8	39.818	82,7	5.631	11,7	2.692	5,6
St.-Pieters-Woluwe	33.872	83,3	4.649	11,4	2.165	5,3	30.792	80,2	5.536	14,4	2.068	5,4
Ukkel	63.419	83,4	8.769	11,5	3.816	5,0	60.915	80,8	9.322	12,4	5.165	6,8
Vorst	37.007	73,1	8.196	16,2	5.404	10,7	33.074	70,1	7.553	16,0	6.551	13,9
Watermaal-Bosvoorde	22.673	91,1	1.458	5,9	749	3,0	22.136	88,7	1.668	6,7	1.156	4,6
Totaal	759.418	76,1	123.026	12,3	114.849	11,5	696.616	72,2	123.616	12,8	144.153	14,9
												964.385
												100,0

Bron : N.I.S., Volkstelling 1981
N.I.S., Bevolking van het Rijksregister 01.01.1990
Verwerking Mens en Ruimte

BIJLAGE 2

Voorzieningen

1. Kinderdagverblijven
    - 1.1. Aantal Nederlandstalige en Franstalige kinderdagverblijven in de Brusselse agglomeratie (4^e kwartaal 1989)
    - 1.2. Algemeen overzicht Nederlandstalige kinderdagverblijven in de Brusselse agglomeratie (4^e kwartaal 1989)
    - 1.3. Aantal ingeschreven kinderen naar gezinstaal in de Nederlandstalige kinderdagverblijven in de Brusselse agglomeratie (4^e kwartaal) ;
    - 1.4. Overstappers van de Nederlandstalige kinderdagverblijven in de Brusselse agglomeratie naar het kleuteronderwijs naar gezinstaal (4^e kwartaal 1989)
  2. Aantal rusthuizen die geopteerd hebben voor een unicommunautair Franstalig Nederlandstalig of een bicommunautair statuut naar eigendomstatuut en gemeente (september 1989)
  3. Verdeling van de plaatsen in de (semi-) residentiële voorzieningen voor personen met een handicap naar type, doelgroep en taalstatuut in het Brussels Gewest (1989)
  4. Nederlandstalig basisonderwijs in Brussel-Hoofdstad
    - 4.1. Leerlingenevolutie in het lager en kleuteronderwijs
      - a) Evolutie van de schoolbevolking in het Nederlandstalig lager onderwijs
      - b) Evolutie van de schoolbevolking in het kleuteronderwijs
    - 4.2. Samenstelling van de schoolbevolking volgens culturele achtergrond op 1 september 1990
    - 4.3. Samenstelling van de schoolbevolking volgens woonplaats op 1 september 1990
  5. Aantal geneesheren opgesplitst in huisartsen en specialisten naar taalgroep en woonplaats in de Brusselse agglomeratie (1986)
-

1. Kinderdagverblijven

Tabel 1.1 : Aantal Nederlandstalige en Franstalige kinderdagverblijven
in de Brusselse Agglomeratie (4e kwartaal 1989)

	Nederlandst.		Franst.		Totaal	
	A.C.	%	A.C.	%	A.C.	%
Anderlecht	5	55.6	4	44.4	9	100.0
Oudergem	4	50.0	4	50.0	8	100.0
St.-Agatha-Berchem	3	60.0	2	40.0	5	100.0
Brussel	14	31.8	30	68.2	44	100.0
Etterbeek	3	27.3	8	72.7	11	100.0
Evere	3	42.9	4	57.1	7	100.0
Vorst	2	25.0	6	75.0	8	100.0
Ganshoren	4	100.0	0	0.0	4	100.0
Elsene	5	23.8	16	76.2	21	100.0
Jette	4	57.1	3	42.9	7	100.0
Koekelberg	1	50.0	1	50.0	2	100.0
St.-Jans-Molenbeek	5	50.0	5	50.0	10	100.0
St.-Gillis	3	50.0	3	50.0	6	100.0
St.-Joost-ten-Node	1	25.0	3	75.0	4	100.0
Schaarbeek	9	45.0	11	55.0	20	100.0
Ukkel	7	38.9	11	61.1	18	100.0
Watermaal-Bosvoorde	2	50.0	2	50.0	4	100.0
St.-Lambrechts-Woluwe	3	25.0	9	75.0	12	100.0
St.-Pieters-Woluwe	4	36.4	7	63.6	11	100.0
Totaal	82	38.9	129	61.1	211	100.0

Bron : VGC en ONE
Verwerking Mens en Ruimte

Tabel 1.2 : Algemeen overzicht Nederlandstalige kinderdagverblijven
in de Brusselse agglomeratie (4^e kwartaal 1989)

Gemeente	Capaciteit	Aantal ingeschreven kinderen	Gemiddeld aanwezig	Herkomst naar woonplaats		
				in 19		uit 19
Anderlecht	165	184	114	137	74.5 %	47
Oudergem	108	144	90	117	81.2 %	27
St.-A.-Berchem	84	111	65	79	71.2 %	32
Brussel	482	530	353	339	63.4 %	191
Etterbeek	98	132	87	114	86.4 %	18
Evere	110	132	83	108	81.8 %	24
Vorst	46	54	36	47	87.1 %	7
Ganshoren	99	121	71	87	71.9 %	34
Elsene	111	146	94	124	84.9 %	22
Jette	171	207	131	104	50.2 %	103
Koekelberg	28	30	18	24	80.0 %	6
St. -Jans-Molenbeek	235	249	160	175	70.3 %	74
St.-Gillis	61	66	43	66	100.0 %	0
St.-Joos-ten-N.	18	16	10	13	81.2 %	3
Schaarbeek	257	279	182	240	86.0 %	39
Ukkel	222	233	135	157	67.4 %	76
Waterm.-Bosvoorde	74	89	55	57	64.0 %	32
St.-Lambr.-Woluwe	118	148	88	103	69.6 %	45
St.-Piet.-Woluwe	85	103	60	45	43.7 %	58
Totaal	2.572	2.974	1.875	2.136	71.8 %	838

Bron : VGC en ONE
Verwerking Mens en Ruimte

Tabel 1.3 : Aantal ingeschreven kinderen naar gezinstaal in de Nederlandstalige kinderdagverblijven in de Brusselse agglomeratie (4° kwartaal 1989)

	Nederl.		Taalgem.		Vreemd		Franst.		Totaal
	AC	%	AC	%	AC	%	AC	%	
Anderlecht	91	49.5	61	33.1	5	2.7	27	14.7	184
Oudergem	50	34.7	23	16.0	9	6.2	62	43.1	144
St.-Agatha-B.	62	55.9	28	25.2	3	2.7	18	16.2	111
Brussel	284	53.6	111	20.9	46	8.7	89	16.8	530
Etterbeek	58	43.6	29	22.0	10	7.6	35	26.5	132
Evere	72	54.6	30	22.7	4	3.0	26	19.7	132
Vorst	21	38.9	17	31.5	5	9.2	11	20.4	54
Ganshoren	72	59.5	28	23.1	5	4.1	16	13.2	121
Elsene	60	41.1	42	28.8	19	13.0	25	17.1	146
Jette	145	70.0	29	14.1	5	2.4	28	13.5	207
Koekelberg	16	53.3	14	46.7	—	—	—	—	30
St.-Jans-M.	123	49.4	63	25.3	39	15.7	24	9.6	249
St.-Gillis	12	18.2	12	18.2	16	24.2	26	39.4	66
St.-Joost	4	25.0	4	25.0	4	25.0	4	25.0	16
Schaarbeek	102	36.5	79	28.3	32	11.5	66	23.7	279
Ukkel	75	32.2	64	27.5	19	8.5	75	32.2	233
Waterm.-Bosv.	37	41.6	26	29.2	2	2.2	24	27.0	89
St.-L.-Woluwe	38	25.7	54	34.5	6	4.0	53	35.8	148
St.-P.-Woluwe	33	32.0	20	19.4	6	5.9	44	42.7	103
Totaal	1.355	45.6	731	24.6	235	7.9	653	21.9	2974

Bron : VGC en ONE
Verwerking Mens en Ruimte

Tabel 1.4 : Overstappers van de Nederlandstalige kinderdagverblijven in de Brusselse agglomeratie naar het kleuteronderwijs naar gezinstaal (4e kwartaal 1989)

	Naar NO Brussel		Naar NO elders		Naar FO		Taal onbekend		Totaal
	AC	%	AC	%	AC	%	AC	%	
Nederl.	337	69.8	135	28.0	6	1.2	5	1.2	483
Taalgem.	210	76.6	23	8.4	37	13.5	4	1.5	274
Vreemd.	47	48.5	3	3.1	42	43.3	5	5.1	97
Franst.	141	50.6	9	3.2	120	43.0	9	3.2	279
Totaal	735	64.9	170	15.0	205	18.1	23	2.0	1133

Bron : VGC en ONE
Verwerking Mens en Ruimte

Tabel 2 : Aantal rusthuizen die geopteerd hebben voor een unicommunautair Franstalig, unicommunautair Nederlandstalig of bicommunautair statuut, naar eigendomsstatuut en gemeente (sept. 1989)

Gemeente	UNI-F			UNI-N			BICOM			Totaal
	0	VZW	c	0	VZW	c	0	VZW	c	
Anderlecht	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brussel	—	—	2	—	—	—	2	1	6	11
Elsene	—	—	5	—	—	—	6	3	20	35
Etterbeek	—	—	13	—	—	—	2	3	29	47
Evere	—	—	10	—	—	—	1	2	6	19
Ganshoren	—	—	—	—	—	—	1	1	1	3
Jette	—	—	1	—	—	—	1	0	6	8
Koekelberg	—	—	4	—	—	—	1	1	5	11
Oudergem	—	—	—	—	—	—	1	1	3	5
Schaarbeek	—	—	3	—	—	—	1	0	6	10
St.-Agatha-Berchem	—	—	20	—	—	—	1	1	31	53
St.-Gillis	—	—	1	—	—	—	1	0	6	8
St.-Jans-Molenbeek	—	1	1	—	—	—	1	2	11	16
St.-Joost-ten-Noode	—	—	6	—	—	1	1	0	6	14
St.-Lambr.-Woluwe	—	—	1	—	—	—	1	—	2	—
St.-Pieters-Woluwe	—	—	5	—	—	—	1	—	12	18
Ukkel	—	—	4	—	—	—	1	2	8	—
Vorst	—	2	9	—	—	—	1	1	20	33
Watermaal-Bosvoorde	—	—	3	—	—	—	1	1	12	17
	—	—	2	—	—	—	1	1	9	13
Totaal	—	3	90	—	—	1	26	20	200	340

0 = Openbaar (OCMW)

VZW = Private vzw-instelling

C = commerciële privé-instelling

Bron : Ministerie van Volksgezondheid, Bestuursafdeling van het Maatschappelijk Welzijn en verwerking Mens en Ruimte.

Tabel 3 : Verdeling van de plaatsen in de (semi-) residentiële voorzieningen
voor personen met een handicap naar type, doelgroep en taalstatuut
in het Brussels Gewest

	Nederlandstalig		Bi-commu- nautair		Franstalig		Totaal	
Minderjarigen								
Internaten	148	18,2 %	62	7,6 %	603	74,2 %	813	100,0 %
Semi-internaten	115	9,1 %	190	15,1 %	956	75,8 %	1.261	100.0 %
Observatiecentra	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	100,0 %
Subtotaal	2 63	12,7 %	252	12,1 %	1.559	75,2 %	2.074	100,0 %
Meerderjarigen								
Tehuis werkenden	0	0,0 %	6	6,5 %	86	93,5 %	92	100,0 %
Tehuis niet-werkenden	0	0,0 %	40	16,5 %	202	83,5 %	242	100,0 %
Dagcentra	0	0,0 %	112	34,5 %	213	65,5 %	325	100,0 %
Subtotaal	0	0,0 %	158	24,0 %	501	76,0 %	659	100,0 %
Meerderjarigen + minderjarigen								
Tehuizen voor kortverblijf	0	0,0 %	12	100,0 %	0	0,0 %	12	100,0 %
Totaal								
	263	9,6 %	422	15,4 %	2.060	75,1 %	2.745	100,0 %

Bron : Ministerie van Volksgezondheid, Administratie van de Gemeenschappelijke Ge-
meenschapscommissie
Eigen verwerking Mens en Ruimte 1989

4. Nederlandstalig basisonderwijs in Brussel Hoofdstad

Tabel 4.1. Leerlingenevolutie in het lager- en kleuteronderwijs

Tabel 4.1.a. : Evolutie van de schoolbevolking
in het Nederlandstalig lager onderwijs

Schooljaar	Totaal school- bevolking	Verschil		Evolutie- index
		Absoluut	%	
1979-80	8.946	—	—	100,00
1980-81	8.491	-455	-5,09	94,91
1981-82	8.143	-348	-4,10	91,02
1982-83	8.051	-92	-1,13	90,00
1983-84	7.867	-184	-2,29	87,99
1984-85	8.015	146	1,88	89,59
1985-86	8.158	143	1,78	91,19
1986-87	8.486	328	4,02	94,86
1987-98	8.849	363	4,28	98,92
1988-89	9.235	386	4,36	103,23
1989-90	9.312	77	0,83	104,09
1990-91	9.347	35	0,38	104,48

Tabel 4.1 .b. : Evolutie van de schoolbevolking
in het kleuteronderwijs

Schooljaar	Totaal school- bevolking	Verschil		Evolutie- index
		Absoluut	%	
1979-80	4.347	—	—	100,00
1980-81	4.415	68	1,56	101,56
1981-82	4.606	191	4,33	105,96
1982-83	5.003	397	8,62	115,09
1983-84	5.440	437	8,73	125,14
1994-85	5.906	466	8,57	135,86
1985-86	6.106	200	3,39	140,46
1986-87	6.052	-54	-0,88	139,22
1997-88	6.246	194	3,21	143,69
1998-89	6.282	36	0,58	144,51
1989-90	6.540	258	4,11	150,45
1990-91	6.821	281	4,30	156,91

Tabel 4.2. : Samenstelling van de schoolbevolking
volgens culturele achtergrond op 1 september 1990

Niveau	Belgisch gezin		Buitenlands gezin		Totaal
	abs.	%	abs.	%	
Net					
Kleuteronderwijs					
gemeente	1.385	75,5	450	24,5	1.835
gemeenschap	1.435	76,4	444	23,6	1.879
vrij	2.661	85,6	446	14,4	3.107
Totaal	5.481	80,4	1.340	19,6	6.821
Lager Onderwijs					
gemeente	1.511	84,8	271	15,2	1.782
gemeenschap	1.719	83,9	330	16,1	2.049
vrij	5.129	93,0	387	7,0	5.516
Totaal	8.359	89,4	988	10,6	9.347
Basisonderwijs					
gemeente	2.896	80,1	721	19,9	3.617
gemeenschap	3.154	80,3	774	19,7	3.928
vrij	7.790	90,3	833	9,7	8.623
Totaal	13.840	85,6	2.328	14,4	16.168

Tabel 4.3. : Samenstelling van de schoolbevolking
volgens woonplaats op 1 september 1990

Niveau Net	Binnen Gewest		Buiten Gewest		Totaal
	abs.	%	abs.	%	
Kleuteronderwijs					
gemeente	1.527	83,2	308	16,8	1.835
gemeenschap	1.601	85,2	278	14,8	1.879
vrij	2.414	77,7	693	22,3	3.107
Totaal	5.542	81,2	1.279	18,8	6.821
Lager Onderwijs					
gemeente	1.346	75,5	436	24,5	1.782
gemeenschap	1.553	75,8	496	24,2	2.049
vrij	3.476	63,0	2.040	37,0	5.516
Totaal	6.375	68,2	2.972	31,8	9.347
Basisonderwijs					
gemeente	2.873	79,4	744	20,6	3.617
gemeenschap	3.154	80,3	774	19,7	3.928
vrij	5.890	68,3	2.733	31,7	8.623
Totaal	11.917	73,7	4.251	26,3	16.168

Tabel 5 : Aantal geneesheren opgesplitst in huisartsen en specialisten naar taalgroep
en woonplaats in de Brusselse agglomeratie (1986)

Woonplaats	Huisartsen			Specialisten			Anderen		
	Tot.	Ned.	Fr.	Tot.	Ned.	Fr.	Tot.	Ned.	Fr.
Brussel	62	7	55	523	46	477	98	17	81
Laken	40	3	37	220	24	196	46	3	43
Schaarbeek,									
St. -Joost	89	2	87	91	10	81	108	2	106
Brussel N.O.,									
Etterb.	121	3	118	277	19	258	140	6	134
Elsene	103	3	100	189	7	182	126	6	134
St.-Gillis	80	1	79	68	5	63	88	1	87
Anderlecht	86	14	72	170	11	159	99	18	81
Molenbeek,									
Berchem,									
Ganshoren,									
Koekelberg	113	22	91	112	13	99	134	22	112
Jette	40	7	33	224	199	25	42	8	34
Neder-over-									
Heembeek	12	5	7	38	13	25	18	10	8
Haren	2	2	0	0	0	0	3	3	0
Evere	35	4	31	4	1	3	36	4	32
St.-Piet.-									
Woluwe	53	3	50	42	2	40	54	3	51
Oudergem	41	3	38	9	0	9	41	3	51
Watermaal-									
Bosvoorde	35	1	34	11	0	11	35	1	34
Ukkel	93	4	89	228	16	212	104	4	100
Vorst	44	2	42	10	0	10	51	2	49
St.-Lam.-									
Woluwe	77	5	72	183	8	175	84	5	79
Totaal	1.126	91	1.035	2.399	374	2.025	1.307	118	1.189

Bron : Lerminiaux, A. en Vermeulen, R., 1986

BIJLAGE 3

Voorlopige lijst van mogelijke overdrachten van onroerende goederen van de Vlaamse Gemeenschap naar de Vlaamse Gemeenschapscommissie

Deze lijst bevat 3 onderdelen :

- I. De panden die in aanmerking komen voor overdracht
  - II. De panden die onderdak verlenen aan verenigingen die een uitstraling hebben die Brussel overschrijdt en dus in handen zouden blijven van de Vlaamse Gemeenschap
  - III. Opmerkingen i.v.m. bijzondere gevallen
1. Panden die in aanmerking komen voor overdracht
    - 1.2. Anderlecht : Tefcentrum
Kapittelstraat 1-9
1070 Brussel
* Nrs. 7, 9 en 11 langs de Kapittelstraat behoren tot de Rijksmuziekacademie.
    - 1.3. Anderlecht : Jeugdcentrum “Djobhuis”
Dorpstraat 30 — 32
1070 Brussel
    - 2.3. Brussel-stad : Trefcentrum “De Markten”
Oude Graanmarkt 5
1000 Brussel
* zie punt III.
    - 2.5. Brussel-stad : Hoofdstedelijke Openbare Bibliotheek
Schildknaapstraat 28
1000 Brussel
    - 3.1. Brussel Noord-Oost Bibliotheek “De Distel”
John Waterloo Wilsonstraat 15-17
1040 Brussel
* De verbouwing van dit pand voor een openbare bibliotheek wordt door de Vlaamse Gemeenschap in 1991 in aanbesteding gezet. Vastgelegd krediet 5.646.775 frank + 2,2 miljoen frank voorzien in de begroting 1991.
    - 4.1. Elsene : Trefcentrum “Elzenhof”
Kroonstraat 12-14-16
1050 Brussel
    - 5.1. Etterbeek : Jeugdhuis “Chambery”
Chamberystraat 24-26
1040 Brussel
    - 5.2. Etterbeek : Trefcentrum “De Moriaan”
Oudergemselaan 90
1040 Brussel
* Dit pand behoort tot de Rijksmuziekacademie.
    - 5.3. Etterbeek : Trefcentrum “De Maalbeek”
Hoornstraat 96
1040 Brussel
* Dit pand behoort tot de Rijksmuziekacademie.
    - 5.4. Etterbeek : Sportzaal “Maalbeek”
Oudergemselaan 124-130
1040 Brussel
* Dit pand behoort tot de Rijksmuziekacademie.
    - 6.1. Evere : Trefcentrum, jeugdhuis en terrein
Sint-Vincentiusstraat 26-30
1140 Brussel

- 7.1. Ganshoren : Trefcentrum “De Zeyp”
Van Overbekelaan 162-164
1080 Brussel
  - 7.2. Ganshoren : Jeugdhuis “De Rivieren”
Mathieu de Jonghelaan 42
1080 Brussel
* Grond is eigendom van de gemeente, recht van opstal 30 jaar tot december 1998.
  - 8.1. Haren Trefcentrum “De Linde”
Flodorpstraat 3
1130 Brussel
* Volledig nieuw trefcentrum in aanbouw.
  - 9.1. **Jette** : Trefcentrum “Huize Essegem”
Leopold 1-sstraat 329
1090 Brussel
  - 10.1. Koekelberg : Trefcentrum
Pantheonlaan 14
1080 Brussel
  11. 1. Laken : Trefcentrum “Nekkersdal”
Em. Bockstaellaan 107-109
1020 Brussel
* Eerste fase van de verbouwing in afwerking.
  - 12.1. Neder-over-Heembeek : Trefcentrum “De Kleun”
Vekemansstraat 116
1120 Brussel
  - 12.2. Laken-Mutsaard : Trefcentrum
De Wandstraat 14
1120 Brussel
  - 13.1. Oudergem : Trefcentrum “De Ellepijp”
Waversesteenweg 1747
1160 Brussel
  - 13.2. Oudergem : Jeugdhuis “Alleman”
E. Steenostraat 6
1160 Brussel
* Terrein is eigendom van de broeders Maristen.
  - 13.3. Oudergem : 2 villa's aan de Vorstlaan
  - 14.1. Schaarbeek : Jeugdcentrum “De Fabriek”
Gaucheretplein 13
1210 Brussel
  - 15.1. Sint- Agatha-Berchem : Trefcentrum “De Kroon”
J.B. Vandendrieschstraat 19
1080 Brussel
  - 16.1. Sint-Gillis : Trefcentrum “Obbrussel”
Fortstraat 35A
1060 Brussel
  - 16.2. Sint-Gillis : “Pianofabriek”
Fortstraat 35
1060 Brussel
  - 17.1. Sint-Jans-Molenbeek : Trefcentrum “De Vaartkapoen”
Schoolstraat 76
1080 Brussel
  - 17.2. Sint-Jans-Molenbeek : Jeugdhuis — “Centrum West”
Menenstraat 24
1080 Brussel
-

- 17.3. Sint-Jans-Molenbeek : Jeugdcentrum “Vermicellifabriek”
Vermicellifabriekstraat 18
1080 Brussel
* In verbouwing.
- 18.1. Sint-Joost-ten-Node : Trefcentrum “Den Doesj”
Gemeentestraat 25
1030 Brussel
- 19.1. Sint-Lambrechts-Woluwe : Trefcentrum “Op Weule”
Sint-Lambertusstraat 85 tot 97
1200 Brussel
- 20.1. Sint-Pieters-Woluwe : Trefcentrum
Vandendriesschelaan 11
1150 Brussel
- 21.1. Ukkel : Trefcentrum “Candelaershuis”
Brugmannlaan 433
1180 Brussel
- 21.2. Ukkel : **Wijkhuis** “Carloo”
Alfons XIII-laan 68
1180 Brussel
- 22.1. Vorst : Trefcentrum “ten Weyngaert”
Bondgenotenstraat 54 - 62
1190 Brussel
- 23.1. Watermaal-Bosvoorde : Trefcentrum “De Jachthoorn”
Delleurlaan 39-41
1170 Brussel
- 23.2. Watermaal-Bosvoorde : Huis
Delleurlaan 43
1170 Brussel
- II. Panden die in handen zouden blijven van de Vlaamse Gemeenschap
- 1.1. Anderlecht : Centrale voor Vlaams Amateurtoneel (CVA)
Veeweydestraat 24-26
1070 Brussel
- 2.1. Brussel-stad : Ancienne Belgique
Anspachlaan 114
1000 Brussel
- 2.2. Brussel-stad : Beursschouwburg
Aug. Ortsstraat 22
1000 Brussel
- 2.4. Brussel-stad : Internationaal Jeugdcentrum
Gretrystraat 26-28
1000 Brussel
- 14.1. Schaarbeek : Gallaitstraat
huizen nrs. 76 - 78 - 80 - 82 + tuin.
- 14.2. Schaarbeek : Gebouw tegenover het klimopgebouw
Vanderlindenstraat
1210 Brussel
- 14.5. Schaarbeek : De Kattepoel
Rogierlaan 214
1030 Brussel
* Voor het „Festival van Vlaanderen”.
- 22.2. Vorst : Huis
Bondgenotenstraat 52
1190 Brussel

III. Opmerkingen i.v.m. bijzondere gevallen.

2.3. Brussel-stad : “De Markten”.

De overdracht van het trefcentrum “De Markten” kan in overweging worden genomen, maar men mag de huisvestingsproblemen niet uit het oog verliezen die zich stellen voor enkele organisaties die de Visverkopersstraat moeten verlaten. Twee van de drie organisaties die daar huisden, met name de vzw “Derde Leeftijd” en het VCVO hebben ondertussen reeds een oplossing gevonden. Blijft het „Archief en Museum van het Vlaams Leven te Brussel” (AMVB). Deze organisatie kan onmogelijk de nieuwe huurprijs betalen en zou dus naar “De Markten” moeten verhuizen.

9.2. Jette : Terreinen in de Sint-Pieterskerkstraat.

De 4 verkrotte huizen van de Sint-Pieterskerkstraat zijn ondertussen door de Vlaamse Gemeenschap aan de gemeente Jette verkocht. Als compensatie zal de Vlaamse openbare bibliotheek worden uitgebreid. Te onteigenen.

12.3. Laken-Mutsaard : Terrein langs de De Wandstraat.

De terreinen vrijgekomen na het slopen van de verkrotte huizen in de De Wandstraat zullen worden verkocht aan de Maria Assumptaschool met de bedoeling deze school mogelijkheid te bieden tot uitbreiding.

IV. Addendum

1. Van het vervreemden voor rekening van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap van panden die tegenwoordig niet gebruikt worden voor Cultuur wordt afgezien.

Deze panden kunnen worden overgedragen en de opbrengst van de verkoop ervan door de Vlaamse Gemeenschapscommissie kan het op te richten fonds spijzen.

In deze optiek wordt een einde gesteld aan de onderhandelingen i.v.m. de eventuele verkoop van de „Pianofabriek”. Dit pand kan dus aan de VGC worden overgedragen.

Er worden geen nieuwe dossiers opgestart met betrekking tot de eventuele verkoop van leegstaande panden.

3. Het pand „De Distel”, John Waterloo Wilsonstraat 15-17, dat verbouwd wordt tot bibliotheek kan worden overgedragen.

3. In de Gallaitstraat, te Schaarbeek, kunnen slechts twee huizen (nrs. 84-86) worden overgedragen. — het trefcentrum „De Kriekelaar” — + het klimopgebouw + de grote aanpalende zaal,

De vier resterende huizen van de Gallaitstraat (nrs. 78 — 84) worden door de Vlaamse Gemeenschap behouden om er landelijke verenigingen te huisvesten.

4. In het kader van eenheid van beleid voor jeugd alsook van eenheid voor de jonge migranten kunnen de 2 panden, genaamd „Vermicellifabriek” te Sint-Jans-Molenbeek en „De Fabriek” te Schaarbeek aan de VGC worden overgedragen.

BIJLAGE 4

Leerlingenaantallen muziekacademies 1/10/89 en 1/10/90

		01.10.89	01.10.90	± absoluut		± relatief	
Gemeenschap	Anderlecht	851	863	+	12	+	1,4
	Etterbeek	389	412	+	23	+	5,9
	Schaarbeek	562	535	–	27	–	4,8
	Subtotaal	1.802	1.810	+	8	+	0,4
Gemeente	Brussel	333	278	–	55	–	16,5
	Jette	231	227	–	4	–	1,7
	St. -Agatha Berchem	570	595	+	25	+	4,4
	St. -Lambrechts Woluwe	187	115(*)	–	72	–	38,5
	St.-Pieters Woluwe	569	529	–	40	–	7,0
	Ukkel	69	92	+	23	+	18,8
	Subtotaal	1.959	1.836	–	123	–	6,3
TOTAAL		3.761	3.646	–	115	–	3,1

Bron : Administratie Onderwijs

* Afdeling dans afgeschaft